



Ohjauksen koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717



Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

TIIVISTELMÄ

Pärnänen, Päivi

Vehmersalmen koulun 7-9 luokkien ohjaussuunnitelma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjausalan koulutus- ja tutkimusyksikkö, 2007, 38 s. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä.

ISSN 1796-4717

Kehittämishankkeessa tehtiin uuden opetussuunnitelman (2004) mukainen ohjaussuunnitelma Vehmersalmen yläkoululle. Tavoitteena on saada jokainen koulussa toimiva sisäistämään ohjaus kaikkia koskevaksi yhteiseksi asiaksi. Oppilaanohjaajalla on kuitenkin päävastuu ohjauksesta. Kehittämishankkeen avulla on mahdollista käynnistää koulussamme ohjauksen kehittämisprosessi ja selkiyttää ohjauksen työnjakoa.

Kehittämishankkeen esittely tapahtui marraskuussa 2006 yhteisessä palaverissa. Kerroin uuden opetussuunnitelman keskeiset muutokset ohjauksen osalta. Tammikuussa 2007 koulumme opettajat ja 9. luokan oppilaat vastasivat kyselyyn, jonka tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten ohjauksen tehtävät tulisi koulussamme jakaa eri toimijoiden kesken. Oppilailta kysyttiin tämän lisäksi sitä, mitä asioita he pitävät tärkeänä käsitellä oppilaanohjauksessa. Kyselyyn vastasi 11 opettajaa ja 19 oppilasta.

Tärkeimpiä oppilaanohjauksen sisältöjä oppilaiden mielestä olivat avun ja neuvojen saaminen yhteishakuun ja tiedon saanti eri koulutusvaihtoehdoista tulevaisuuden suunnittelua varten, tiedon saanti eri ammateista, itsetuntemuksen lisääntyminen sekä ohjauskeskustelut.

Ohjauksen tehtäväjaon koulumme opettajat ja oppilaat halusivat toteuttaa hyvin samalla tavalla. Oppilaanohjaajalle miellettiin kuuluvaksi yhteishakuun liittyvät tehtävät, tet-toiminta, henkilökohtainen ohjaus, jälkiseuranta ja opintomenestyksen kokonaisvaltainen seuranta sekä opiskelutekniikan- ja taitojen kehittäminen. Rehtorin tehtäviksi nähtiin koulun kehittämistyö, koulun toimintakulttuurin esittely ja kurinpidolliset toimet. Luokanvalvojan ajateltiin seuraavan oppilaan poissaoloja, edesauttavan 7. luokan ryhmäytymistä ja olevan yhteydessä koteihin. Aineenopettajan tehtäviksi katsottiin huolehtia oppimisvaikeuksien seurannasta ja kartoittamisesta sekä tukiopetuksen antamisesta yhdessä erityisopettajan kanssa.

Kysely ja asioiden pohdinta ovat vasta alkua koulumme ohjausajattelun kehittämisessä. Kehittämisprosessi on kuitenkin lähtenyt liikkeelle työnjaon pohdinnalla ja ohjauksen keskeisten sisältöjen kartoittamisella. Näin yhteistä ohjausajattelua sisäistetään vähitellen yhdessä pohtien, suunnitellen ja keskustellen.

Asiasanat: Oppilaanohjaus, opetussuunnitelma, ohjaussuunnitelma, perusopetus.

ABSTRACT

Pärnänen, Päivi

The guidance and counselling program for Vehmersalmi Comprehensive School, grades 7th – 9th. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of Teacher Education. Guidance & Counselling Education and Research Unit, 2007, 38pp.
Guidance & Counselling Development Projects and Practices.

ISSN 1796-4717

The guidance and counselling program in accordance with the new curriculum (2004) for the grades 7th – 9th in Vehmersalmi Comprehensive School was planned in this development project. The aim of the project was to make each member in the school personnel fully realize that student counselling is a joint task, although the school counsellor carries the main responsibility for counselling. By means of the development project, it is possible to start the development process of guidance and counselling in our school and clarify the division of related tasks.

The development project was introduced in a school meeting in November, 2006. I described the central changes brought by the new curriculum for counselling practices. In January 2007, the school teachers and 9th graders answered a questionnaire to give information about how guidance and counselling tasks should be divided between different employees in our school. Furthermore, the pupils estimated what aspects they regarded important in guidance and counselling. The questionnaire was answered by 11 teachers and 19 pupils.

According to the pupils, the most important contents in guidance and counselling were getting assistance and advice for the joint application procedure and being informed about different education and training options for planning the future as well as getting information about various occupations, enhancing self-knowledge and counselling conversations.

As far as the division of tasks in counselling is concerned, both the teachers and pupils at our school would like to carry it out in a very similar way. The tasks categorized belonging to a school counsellor were the ones concerning the joint application procedure, acquainting pupils with working life occupations, personal counselling, follow-up after comprehensive school as well as following pupils' overall achievement level and improving their study skills. A headmaster's tasks included developing the school, introducing the operational methods of the school and disciplinary actions. A form teacher was expected to follow pupils' absences from school, enhance the group cohesion and team working inside 7th grades and keep contact with parents or guardians. A subject teacher's tasks included monitoring and surveying learning disabilities and giving remedial lessons together with a teacher for special needs education.

The questionnaire and reflecting upon counselling issues are just a beginning for the development of the guidance and counselling programme in our school. The development process has, however, started with the discussion of the division of guidance and counselling tasks and survey of the central contents of guidance and counselling. In this way, a common guidance and counselling program is gradually internalized by mutually reflecting, planning and discussing

Keywords: School counselling, curriculum, guidance programme, comprehensive school.

SISÄLLYS

| | |
|---|----|
| TIIVISTELMÄ..... | 3 |
| ABSTRACT | 4 |
| 1 JOHDANTO..... | 6 |
| 2 OPPILAANOHJAUKSEN OPETUSSUUNNITELMA..... | 7 |
| 2.1 Oppilaanohjauksen järjestäminen..... | 7 |
| 2.2 Ohjauksen tehtävät peruskoulussa..... | 8 |
| 2.3 Ohjauksen tavoitteet | 9 |
| 3 MITÄ OHJAUS ON? | 11 |
| 3.1 Ohjaus käsitteenä..... | 11 |
| 3.2 Sosiodynaaminen ohjaus | 12 |
| 4 OPPILAANOHJAUKSEN HOLISTINEN MALLI | 14 |
| 4.1 Ohjaus koko koulun tehtävänä | 14 |
| 4.2 Ohjaus auttaa oppilasta ja koko koulua | 15 |
| 5 OHJAUKSEN TILA VEHMERSALMEN KOULUSSA..... | 16 |
| 5.1 Kehittämishankkeen toteutus..... | 16 |
| 5.2 Oppilaanohjauksen kyselyn tulokset | 16 |
| 5.2.1 Oppilaanohjauksen sisällöt oppilaiden arvioimana | 17 |
| 5.2.3 Opettajien mielipiteet ohjauksen tehtävien jakamisesta..... | 20 |
| 6. VEHMERSALMEN KOULUN OHJAUSSUUNNITELMA..... | 23 |
| 6.1 Oppilaanohjaajan tehtävät | 23 |
| 6.2 Ohjauksen tehtäväjako..... | 25 |
| 6.3 Nivelvaiheen ohjaus | 27 |
| 6.3.1 Nivelvaiheen ohjaus alakoulusta yläkouluun | 27 |
| 6.3.2 Nivelvaiheen ohjaus peruskoulusta toiselle asteelle..... | 28 |
| 6.4 Oppilashuoltotyö | 29 |
| 6.4.1 Oppilashuoltotyö Vehmersalmen koulussa | 30 |
| LÄHTEET | 32 |
| LIITTEET | 34 |

1 JOHDANTO

Tämän kehittämishankkeen aiheena on Vehmersalmen yläkoulun ohjaussuunnitelman laatiminen ja ohjausajattelun kehittäminen. Uusien opetussuunnitelman perusteiden mukaan jokainen koulussa työskentelevä ohjaa oppilaita osana omaa työtään. Tämä vaatimus antaa uusia haasteita koulujen ohjaustoiminnalle ja ohjauksen työnjaon suunnittelulle. Kehittämishanketta on tarkoitus hyödyntää ohjauksen toteuttamisessa ja ohjausajattelun sekä oppilaanohjaajan oman työn kehittämisessä koulussamme.

Oppilaanohjaus perustuu opetussuunnitelmaan, lakiin ja asetukseen. Ohjausta on peruskoulussa kaksi vuosiviikkotuntia luokilla 7-9. Tämä tuntimäärä käytetään luokkaopetukseen ja pienryhmäohjaukseen ja lisäksi annetaan henkilökohtaista ohjausta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä jatkumo, jonka nivelvaiheisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Päävastuu oppilaanohjauksesta on opinto-ohjaajalla. Oppilaitoksen toimintakulttuurissa keskeistä on koko henkilökunnan sitouttaminen ohjaukselliseen ajatteluun sekä sisäiseen ja ulkoiseen moniammatilliseen yhteistyöhön.

Ohjaustyöhön kuuluu kasvun ja kehityksen tukeminen sekä opiskelun ja uravalinnan ohjaus. Tärkeää on välittäminen, aitous, ajankohtainen tieto ja ennakointi. Ohjauksen tulee luoda uskoa tulevaisuuteen ja nuorten omiin kykyihin sekä vaikutusmahdollisuuksiin. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koulutuksellista ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Vance Peavy toi ohjaukseen sosiodynaamisen käsitteen. Tällöin ohjausprosessi ja sen tulos nähdään oppilaanohjaajan ja oppilaan yhteisenä aikaansaannoksena. Tämä ohjauksellinen lähestymistapa perustuu ohjattavan ehdottomaan kunnioitukseen ja hänen elämäkokonaisuutensa ymmärtämiseen. Uuden opetussuunnitelman perusteiden mukaisen oppilaanohjauksen lähtökohtana on kokonaisvaltainen, holistinen, ohjausmalli. Tällöin ohjausta toteutetaan koulussa toimivien asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä. Kaikilla opettajilla, rehtorilla ja oppilaanohjaajalla sekä muulla henkilöstöllä on oma vastuunsa ja roolinsa ohjaustehtävien hoidossa.

Kehittämishanke on toteutettu hyödyntämällä survey-tutkimusstrategiaa. Survey tarkoittaa sellaisia kyselyä, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, joissa aineisto kerätään standardoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta (Hirsjärvi et.al. 1998, 130). Koulumme opettajat ja yhdeksännen luokan oppilaat vastasivat kyselyyn, jonka tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten ohjauksen tehtävät tulisi koulussamme jakaa. Lisäksi oppilailta kysyttiin, mitä asioita he pitävät tärkeinä käsitellä oppilaanohjauksessa. Kysely tehtiin kontrolloituna kyselytutkimuksena ja lomake sisälsi sekä avoimia - että monivalintakysymyksiä. Tärkein sisältö oppilaanohjauksessa oppilaille on kyselyn mukaan avun ja neuvojen saaminen yhteishakuun. Oppilaanohjaajalla on päävastuu ohjauksesta, mutta myös muilla oppilaiden kanssa työskentelevillä on kyselyn mukaan tärkeä rooli ohjauksen eri osa-alueiden hoitamisessa.

Kehittämishankkeen myötä kaikki Vehmersalmen koulussa toimivat joutuvat pohtimaan ohjauskysymyksiä sekä esittämään oman näkemyksen siitä, miten ohjauksen tehtävät pitäisi koulussamme jakaa. Tarkoituksena on ollut tehdä ohjaustyö näkyväksi ja saada sisäistettyä ohjauksellista ajattelua työyhteisössä.

2 OPPILAANOHJAUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

2.1 Oppilaanohjauksen järjestäminen

Vuoden 2004 opetussuunnitelman mukaisesti (Opetushallitus 2004) ohjaus kuuluu kaikille opettajille ja koulussa toimiville. Jokainen koulussa oppilaan parissa työskentelevä toimii ohjaajana omassa työssään. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen, esiopetuksesta 9. luokan kevääseen, ajan kestävän jatkumon, jonka toteutuminen taataan siten, että kaikki ohjaustyössä mukana olevat opettajat tekevät yhteistyötä oppilaan opintopolun aikana ja opiskelun nivelvaiheissa.

Kaikkien opettajien tehtävä on ohjata oppilasta oppiaineiden opiskelussa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan sekä ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Jokaiselle opettajalle kuuluu myös vastuu oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukemisesta. (Opetushallitus 2004, 21.)

Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oltava mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valintamahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle ja tulevaisuudelle. Oppilaalle ja huoltajalle tulee selvittää ohjauksen järjestämiseen, opiskeluun, oppilashuoltoon ja tukipalveluihin liittyvät koulukohtaiset asiat. Huoltajalla tulee olla mahdollisuus neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, oppilaanohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa. Erityisesti koulun ohjaustoiminnan tulee tukea niitä oppilaita, joilla on opiskeluun liittyviä vaikeuksia tai jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen. (Opetushallitus 2004, 21.)

Koulun opetussuunnitelmassa on oltava nähtävissä ohjaustoiminnan periaatteet ja työnjako eri toimijoiden kesken. Siihen tulee sisältyä kuvaus siitä, miten yhteistyötä paikallisen työ- ja elinkeinoelämän kanssa toteutetaan koulun tasolla. Tämän yhteistyön keskeisiä toimintatapoja ovat edustajien vierailut luokkatunneilla, työpaikkakäynnit, projektityöt sekä ero alojen tiedotusmateriaalien käyttö ja työelämään tutustuminen (TET). Eri oppiaineiden opetuksen on sisällettävä kokonaisuuksia, jotka liittävät opiskeltavan aineen antamat tiedot ja taidot työelämän vaatimukseen ja mahdollisuuksiin. (Opetushallitus 2004, 21.)

Perusopetuksen 7.-9. vuosiluokkien oppilaanohjaus tulee järjestää siten, että se tarjoaa oppilaalle opetuskokonaisuuden, joka muodostuu

- luokkamuotoisesta ohjauksesta
- yksilöllisiin kysymyksiin syventyvistä henkilökohtaisesta ohjauksesta
- sosiaaliseen vuorovaikutukseen perustuvasta pienryhmäohjauksesta
- työelämään tutustumisesta. (Opetushallitus 2004, 257.)

Oppilaan tulee saada henkilökohtaista ohjausta, jolloin hänellä on mahdollisuus keskustella omiin opintoihin, koulutus- ja ammatinvalintaan sekä elämäntilanteeseen liittyvistä kysymyksistä. Oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua pienryhmäohjaukseen, jonka aikana hän oppii käsittelemään ryhmässä sekä yhteisiä että oppilaiden henkilökohtaisia ohjauksellisia kysymyksiä. Perusopetuksen päättövaiheessa oppilasta tulee ohjata ja tukea jatko – opiskeluvaihtoissa sekä ohjata

hänitä käyttämään opetus- ja työhallinnon ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. (Opetushallitus 2004, 257.)

Työelämään tutustumisjaksoja (TET) tulee järjestää oppilaiden koulutus- ja ammatinvalintojen perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan on voitava hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammasteista aidossa työympäristössä. Oppilaalla tulee olla mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja taitoja työelämään tutustumisen yhteydessä. (Opetushallitus 2004, 257.)

Vuosiluokkien 7 – 9 oppilaanohjausta toteutetaan käyttämällä eri ohjausmenetelmiä siten, että oppilas saa ohjausta sekä yksilöllisiin tarpeisiinsa että yhteisöllisyyteen. Ohjauksen on muodostettava suunniteltu kokonaisuus, joka tukee oppilaan päätöksentekoprosessia ja siirtymää perusopetuksesta toiselle asteelle. (Kasurinen, Merimaa 2006, 49.)

2.2 Ohjauksen tehtävät peruskoulussa

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä. Kasvun ja kehityksen tukeminen painottuu perusopetuksen alkuvuosiin. Tällöin pyritään lisäämään oppilaan itsetuntemusta ja helpottamaan sosiaalistumista kouluun. Myöhemmässä vaiheessa kasvun ja kehityksen tukeminen painottuu erilaisten koulunkäyntiin liittyvien vaikeuksien voittamiseen, ohjaus toimii tällöin osana koulun oppilashuoltoa. (Kasurinen & Merimaa 2006, 46.)

Toinen oppilaanohjauksen tehtävä on edistää oppilaan opiskelutaitojen kehittymistä ja opintojen kulkua. Oppilaanohjaukseen kuuluu opiskelutaitojen opettaminen, oppimisvaikeuksissa auttaminen, ainevalintojen ja oman opinto – ohjelman tekemisen tukeminen ja jatko – opintovalmiuksien kehittäminen. Peruskoulu mahdollistaa yksilölliset opinto – ohjelmat niitä tarvitseville oppilaille. Tämä aiheuttaa kaikille opettajille ohjauksellista vastuuta. (Kasurinen & Merimaa 2006, 46.)

Ohjauksen tehtävänä on myös selkeyttää oppilaan ammatillista suuntautumista. Tämä tapahtuu tukemalla oppilaan koulutus- ja ammattialan valintaprosessia erityisesti jatko – opintoihin hakeuduttaessa. Koulutuksen transiiovaiheet (siirtymävaiheet) ovat haasteellisia ohjauksen kannalta ja niihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Sellaiset nuoret, joilla ammatilliset intressit eivät ole kehittyneet vielä peruskoulun aikana ajautuvat helposti syrjäytymiskierteeseen. Tällaisilla nuorilla on monesti vaikeuksia myös sosiaalisessa käyttäytymisessä. Ohjauksen avulla nuoret oppivat tiedostamaan ammatillisia intressejään ja ohjaus antaa heille valmiuksia erilaisiin elämänuraa koskeviin ratkaisuihin. (Kasurinen & Merimaa 2006, 46.)

Oppilaiden ja heidän vanhempinsa vähäinen tietämys ammatillisesta koulutuksesta asettaa oppilaanohjaukselle suuria haasteita. Jo ammatillisen koulutuksen rakenteen ymmärtäminen vaatii perehtymistä. Ohjauksen tehtävänä on auttaa ja ohjata oppilaita siten, että jokainen selviää mahdollisimman hyvin opiskelustaan peruskoulussa ja kykenee tekemään tarkoituksenmukaisia ja hänelle itselleen soveltuvia koulutusta ja uravalintaa koskevia ratkaisuja. Henkilökohtaisen ohjauksen tarkoituksena on yksilöllistää ohjaukselle asetettuja tavoitteita. (Pirttiniemi 2004, 52.)

Opiskelun ohjaus on laajentunut opiskelutekniikoiden käsittelystä yksilöllisten valintojen, opintopolkujen sekä henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimisen ohjaukseksi. Koulutus- ja ammattiuran valitseminen on aikaisemmin ollut tavallisesti

yhden koulutusalan ja ammatin pariin sijoittunutta. Tänä päivänä elämme tilanteessa, jolle monialainen osaaminen ja työuran koostuminen monesta eri ammatista ovat hyvin tavanomaisia asioita. On yhä tärkeämpää, että oppilaat saavat monipuoliset tiedot työelämästä, ammasteista ja koulutusmahdollisuuksista sekä erilaisten valintojen merkityksestä jatko – opintoihin ja työelämään siirtymisen kannalta. Ohjauksessa ei kuitenkaan ole tarkoitus tehdä ratkaisuja yksilön puolesta. (Mikkola 2003, 32.)

Työmarkkinoilla ihmisten edellytetään olevan aktiivisia eikä vain jäävän järjestelmien varaan. Koulutustason noustessa ja työelämän vaatimustason kasvaessa yritykset rekrytoivat mieluiten työntekijöitä, jotka sitoutuvat työhönsä, osaavat tunnistaa omat vahvuutensa sekä osaavat kommunikoida ja ovat valmiita kehittymään työssään jatkuvasti. Onnistunut ohjaus tukee opiskelijan identiteetin muodostumista ja työvalmiuksien karttumista. (Lairio & Puukari 2003, 6.)

2.3 Ohjauksen tavoitteet

Ohjauksella on keskeinen merkitys ennaltaehkäisevänä toimintamuotona koulussa, joista yksi on varhainen puuttuminen. Tavoitteena on, että koulussa havaitaan oppimisvaikeudet, opiskelumotivaation lasku, oppilaan käyttäytymisessä tapahtuvat muutokset sekä sellaiset ulkoiset muutokset, jotka voivat vaikuttaa oppimiseen tai koulussa viihtymiseen. (Kasurinen & Merimaa 2006, 53.)

Oppilaanohjaustoiminnalle on asetettu seuraavat yleiset tavoitteet:

1. Oppilas oppii itsenäisyyteen, vastuullisuuteen ja itsetuntemukseen. Tavoitteena on, että vähitellen peruskoulun aikana oppilas oppii ottamaan vastuuta opinnoistaan ja koulutehtävistään. Hyvä itsetuntemus auttaa oppilasta tekemään itselle sopivia valintoja opintojen ja jatko – opiskelun suunnittelun suhteen. Oppilaan on opittava tiedostamaan, minkälainen hän on oppijana ja mitä asioita hän pitää tärkeinä. Ohjauksella pyritään vahvistamaan oppilaan itsetuntoa ja autetaan häntä löytämään omat vahvuutensa sekä pyritään kehittämään reflektiivistä ajattelua ja itsearviointia. On tärkeää, että jokainen oppilas saa myönteisiä kokemuksia ja onnistumisen elämyksiä koko opintopolun aikana.
2. Oppilas oppii yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Oppilaiden on opittava toimimaan erilaisissa ryhmissä ja opittava käyttämään erilaisia yhteistoimintamuotoja. Tärkeitä taitoja myös työelämään omaksuttavaksi ovat toisten huomioonottaminen sekä omien oikeuksien ja velvollisuuksien ymmärtäminen.
3. Oppilas oppii kehittämään oppimisvalmiuksiaan ja tunnistamaan oppimisvaikeuksiaan sekä etsimään apua ongelmatilanteissa. Ohjaustilanteisiin ja kouluun on pystyttävä luomaan niin salliva ja turvallinen ilmapiiri, että oppilas kokee voivansa keskustella opettajan kanssa oppimiseensa liittyvistä ongelmista. Koko perusopetuksen ajan olisi opetukseen sisällytettävä sellaisia harjoituksia, joiden avulla oppilaat voivat kehittää oppimisvalmiuksiaan ja joiden avulla voidaan tunnistaa oppimisvaikeudet. Uudessa opetussuunnitelmassa korostetaan jokaisen opettajan valmiutta huomata oppimisvaikeudet tai muut ongelmat, jotka vaikeuttavat oppilasta keskittymään opintoihin.
4. Oppilas oppii tuntemaan erilaiset oppimistyylit sekä oppii kehittämään opiskelutaitojaan ja oman toiminnan arviointitaitojaan. Eri oppiaineiden yhteydessä käydään läpi oppimistyylejä- ja menetelmiä sekä etsitään toimivin menetelmä kyseisen aineen opiskelulle. Arviointikriteerien selvittäminen auttaa oppilasta arvioimaan omia suorituksiaan suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Omien opiskelutaitojen ja –valmiuksien tunteminen auttaa oppilasta selviytymään yhteiskunnassa, joka edellyttää heiltä valmiuksia elinikäiseen opiskeluun.
5. Oppilas saa tukea ja ohjausta siirryttäessä koulutuksen eri nivelvaiheissa perusopetuksen sisällä ja perusopetuksen päättövaiheessa. Siirtyminen kouluasteelta toiselle on aina opintopolun kriittinen kohta. Siirtyminen peruskoulusta toiselle asteelle vaatii määrätietoista ohjausta ja tiedottamista oppilaille. Yhteistyö eri oppilaitosten välillä on välttämätöntä. Erityisesti silloin, kun oppilaalla on

erityisen tuen tarpeita, nivelvaiheen ohjauksen on tapahduttava moniammatillisena sekä koulun ja kodin välisenä yhteistyönä.

6. Oppilas oppii etsimään tietoja ja hankkimaan taitoja opiskelua, tulevaisuutta sekä elämää koskevia suunnitelmia ja valintoja varten käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Oppilaanohjauksen tavoitteena on, että oppilas oppii hankkimaan tietoa erilaisista tietolähteistä ja suhtautumaan kriittisesti eri lähteisiin. Oppilasta tulisi ohjata käyttämään Internetissä olevia ammatillista suuntautumista tukevia harjoituksia ja hyödyntämään harjoitusten tuloksia.
7. Oppilas oppii kehittämään päätöksentekotaitojaan sekä toteuttamaan ja arvioimaan tulevaisuudensuunnitelmiaan myös muuttuvissa olosuhteissa. Oppilaan on opittava tunnistamaan päätöksiinsä ja valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä. Oppilaanohjauksessa on valmistettava nuoria yhteiskunnan epävarmuuteen ja muuttuviin olosuhteisiin ja luotava heille käsitys niistä mahdollisuuksista ja rajoituksista jotka ovat vaikuttamassa heidän uraa ja elämää koskeviin päätöksiin. Oppilaan on opittava keskustelemaan näistä tekijöistä sekä opinto – ohjaajan että huoltajiensa kanssa.
8. Oppilas saa tukea ja ohjausta ammatillisessa suuntautumisessa, myös sukupuolirajat ylittävässä oppiaine-, koulutus- ja ammatinvalinnoissa. Oppilasta autetaan saamaan tietoa eri ammattialoista. Oppilaanohjauksen tehtävänä on kyseenalaistaa stereotyyppinen ajattelu naisten ja miesten ammateista ja tukea niitä oppilaita, jotka valitsevat valtavirrasta poikkeavan ammattialan.
9. Oppilas pyrkii hankkimaan tietoja yhteiskunnasta, työelämästä ja yrittäjyydestä sekä kasvamaan monikulttuurisuuteen ja kansainvälisyyteen. Oppilaanohjaukseen on koko yläkoulun ajan sisällytettävä tietoa työelämästä ja eri ammattialoista. Eri oppiaineiden opetukseen tulee sisällyttää kokonaisuuksia, jotka liittävät opiskeltavan aineen antamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin. Ohjauksessa on huolehdittava siitä, että oppilailla on tietoa mahdollisuuksista opiskella ja työskennellä ulkomailla. (Kasurinen & Merimaa 2006, 53-59.)

3 MITÄ OHJAUS ON?

3.1 Ohjaus käsitteenä

Ohjauksen määritelmien keskeisin sisältö ja päämäärä on kiteytettynä Puukarin, Lairion ja Nissilän (2001, 182) artikkelissa. Ohjaus on ihmisten hyvinvoinnin edistämistä ja heidän voimavarojensa tukemista niin, että heistä kasvaa ”oman elämänsä ohjaajia”.

Vuorisen ja Sampsonin (2000, 54) mukaan ohjauksessa ei kerrota oppilaalle, mitä heidän pitäisi tehdä, sillä ohjaus on kehämäinen prosessi, jossa etsitään ja tulkitaan eri vaihtoehtoja. Ohjaus on oman toiminnan suunnittelua ja arviointia, joka tapahtuu yhdessä keskustelemalla ohjaajan kanssa. Ohjaajan ja oppilaan välinen ohjaussuhde pohjautuu yhteiseen tulkintaan prosessista, keskinäiseen kunnioitukseen ja luottamukseen. Tämä ohjaustapa on lähellä kehittävää itsearviointia. Yksilötasolla ohjaus on yhtä paljon mahdollistamis- ja auttamisprosessi, ja ohjauspalvelun tulisi olla kaikkien saatavilla elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti.

Ohjaus voidaan määritellä myös lyhytkestoiseksi prosessiksi ihmisten välillä, jossa prosessin aikana pyritään auttamaan ihmisiä ratkomaan kehityksellisiä ja tilannesidonnaisia ongelmia. Ohjaus toimii silloin, kun sen avulla pystytään auttamaan ohjattava auttamaan itseään. Gladdingin (1996) mukaan ohjauksen käsitteen määrittelyssä voidaan nähdä seuraavia yhteisiä piirteitä:

- ohjaus on ammatti, joka edellyttää tiettyä koulutusta
- ohjaus on aktiivista toimintaa, ei passiivista kuuntelemista
- ohjauksessa käsitellään henkilökohtaisia kysymyksiä
- ohjausta annetaan sellaisille ohjattaville, joiden ongelmat yleensä vaativat vain informaatiota tai lyhytkestoista asioihin puuttumista
- ohjaus noudattaa joitakin yleisiä periaatteita
- ohjausprosessin avulla ohjattava oppii tekemään omia päätöksiä ja noudattamaan uusia tapoja toimia
- ohjauksessa on useita erityisalueita, joista yksi on oppilaanohjaus

Ohjaus antaa Peavyn (1999) mukaan ihmiselle tilaisuuden tutkia sitä, mitä seurauksia on siitä, miten hän elämänsä elää. Samalla ohjaus antaa mahdollisuuden pohtia sitä, miten hän voisi elää ja millaisia polkuja jatkossa kulkea. Ohjaus on prosessi, jossa voidaan erottaa sisäinen arviointi-, muutos- ja vahvistusprosessit. Ohjauksen on tarkoitus auttaa ihmistä arvioimaan, hyväksymään tai muuttamaan joitakin asioita itsestään, suhteistaan tai konteksteistaan. Ohjauksen avulla ihminen yrittää tehdä valintoja sekä ymmärtää ja parantaa tilannettaan jokapäiväisessä elämässään. Ohjauksen avulla yksilöä autetaan kehittämään itselleen joukko sisäisiä kriteereitä, joiden avulla hän tekee valintoja ja päätöksiä sekä arvioi ja analysoi asioita. Ohjaus pyrkii auttamaan ihmisiä parantamaan oman elämänsä hallintaa.

Ohjaus on Peavyn (1999, 18-24) mukaan

- prosessi, johon liittyy välittämistä, toivoa, rohkaisua, selventämistä ja aktivoimista
- toisen auttamiseen tähtävää sosiaalista toimintaa
- yksilöllisiin tarpeisiin sovitettu, käytännöllinen ongelmanratkaisumenetelmä
- elämänsuunnittelun menetelmä

- mahdollistavaa toimintaa, joka auttaa asiakasta saamaan omat voimavaransa käyttöön
- toimintaa, joka tuottaa sosiaalisessa elämässä suuntautumiseen tarvittavia taitoja
- mahdollisuus etsiä uutta sija sosiaalisessa elämässä
- toimintaa, jossa painotetaan mahdollisuuksia, ei sääntöjä tai alistumista
- suojapaikka, jossa saa toivoa, tukea, selvyyttä ja toimintamahdollisuuksia
- elämisen konkreettisten ongelmien ratkaisemiseksi muodostettu yhteistyösuhde.

Kasurisen (2004, 40) mukaan ohjauksesta puhuttaessa annetaan usein merkitys siitä kontekstista käsin, josta kukin puhuja ja kuuliija asiaa lähestyy. Oppilaitoksissa annetaan ohjausta nuorille ja aikuisille opiskelijoille ja työhallinto järjestää ohjauspalveluja aikuisille työssäkäyville tai työtä hakeville aikuisille. Tässä kehittämishankkeessa keskitytään oppilaitoksessa annettavaan ohjaukseen. Kouluasteen mukaan käytetään erilaisia ohjaukseen liittyviä termejä. Perusopetuksessa puhutaan oppilaanohjauksesta ja toisella asteella opinto-ohjauksesta. Tässä kehittämishankkeessa käytetään termejä oppilaanohjaus ja ohjaus.

Omassa työssäni ohjaajana yläkoulussa pyrin huomioimaan oppilaan koko elämäntarinan. Koen, että oppilasta ei voi ohjata ilman, että ottaa huomioon hänen kasvuympäristön, kaverit, koulun, opiskeluluokan ja muun ympäröivän maailman. Ohjaajan ammattitaitoa on herkkyydellään havaita asioita, joita tulisi ottaa esille ohjaustilanteessa. Ohjaaja ja ohjattava asettavat yhdessä ohjauksen tavoitteet. Itse näkisin tärkeäksi tavoitteeksi ohjattavan elämänhallinta- ja ongelmanratkaisutaitojen lisääntymisen sekä itsetuntemuksen ja henkisen hyvinvoinnin paranemisen. Ohjaajan tulee erottaa olennainen tieto epäolennaisesta ja toteuttaa ohjausta asetettujen tavoitteiden suuntaisesti ja arvioida ohjausprosessia. Ohjaussuhteen tulee rakentua aidon kiinnostuksen, luottamuksellisuuden ja selkeiden pelisääntöjen varaan. Ohjaaja ei anna valmiita neuvoja, vaan hänen tehtävänsä on tukea ohjattavaa tekemään omia valintoja sekä kantamaan niiden seurauksista täysi vastuu.

3.2 Sosiodynaaminen ohjaus

Vance Peavy toi ohjaukseen uuden käsitteen vuonna 1988. Silloin ilmestyi ensimmäinen kirja, jossa käsiteltiin sosiodynaamista ohjausta. Sana 'sosio' tulee kreikankielen sanasta. Se tarkoittaa yhdessä tai sosiaalinen ja viittaa siihen näkemykseen, että ihmisen jokapäiväinen olemassaolo on luonteeltaan sosiaalista. Dynaaminen, 'dynamiko', tarkoittaa jatkuvan muutoksen tai liikkeen luonnehtimaa ja myös sellaisten osien tasapainon luonnehtimaa, jotka olisivat epätasapainossa, jos niitä tarkastellaan toisistaan erillään. (Peavy 1999, 10.) Painopiste tässä uudessa auttamisen muodossa on muuttunut yksilopsykologiasta ihmisen ja sosiaalisen tilan ja luonnollisen maailman väliseen keskinäisiin suhteisiin perustuvaan vuorovaikutukseen. Ohjausprosessi ja sen tulos sosiodynaamisessa ohjauksessa nähdään auttajan (opinto-ohjaaja) ja avunhakijan (oppilas) yhteisenä aikaansaannoksena, heidän vuorovaikutteisen yhteistyönsä tuloksena. (Onnismaa et al 2004, 17.) Peavyn kehittämä ohjauksellinen lähestymistapa perustuu ohjattavan ehdottomaan kunnioitukseen ja hänen elämäkokonaisuutensa ymmärtämiseen. Ohjaajan tehtävä on olla kanssaeläjä ja herkkä kuuntelija, joka inhimillisellä viisaudella ja ohjattavan elämään eläytymällä

arvioi, mistä ohjattavan elämässä kulloinkin on kyse, ja yhdessä ohjattavan kanssa rakentaa seuraavia askeleita. Nämä ratkaisut voivat liittyä työelämään tai muihin elämän osa – alueisiin. (Onnismaa et al 2004, 9.)

Sosiodynaaminen ohjaus on oppimisprosessi, yhteisen konstruoimisen prosessi, joka on myös näköalojen laajentamista, valintojen tekemisen tukemista, voimavarojen vahvistamista, mahdollisuuksien hyödyntämistä ja näin ollen henkilökohtaisen vapauden lisäämistä. (Peavy 2006, 20.) Peruskoulun oppilaanohjauksen opetussuunnitelman perusteiden teoreettisena viitekehysenä ovat juuri sosiodynaamisen ohjauksen lähtökohdat. Sosiodynaaminen ohjauksikäsitelmä on konstruktivistinen, yleisluontoinen ja kokonaisvaltainen elämänsuunnittelun menetelmä.

Sosiodynaaminen ohjaus on elämän suunnittelemisen yleismenetelmä. Ohjaus perustuu oletukseen, että ihmiset kykenevät omaksumaan uudenlaisia ja erilaisia ajattelu-, päätöksenteko- ja toimintatapoja. Lisäksi oletetaan, että ihminen pystyy huoltensa ja valintojensa tutkimiseen paremmin yhteistyötä korostavassa, toivorikkaassa ja selventämistä tukevassa ympäristössä. Tällaisen viestintä- ja vuorovaikutusympäristön sosiodynaamista ohjausta tekevät ohjaajat pyrkivät luomaan yhdessä ohjattavan kanssa. Tavoitteena on luoda sellainen tilanne, jossa ohjattava voi mahdollisimman hyvin löytää uusia näkökulmia siihen, mitä pitäisi tehdä seuraavaksi ja miten voisi päästä eteenpäin omien valintojen pohjalta. (Onnismaa et al 2004, 23.)

Sosiodynaaminen ohjaus on kumppanuuteen perustuva prosessi. Sekä ohjaajalla että ohjattavalla on tärkeää annettavaa ohjauskeskusteluun. Ohjaajan ja ohjattavan tulisi kumppanin olla tutkivassa roolissa, ei niin että toisella on asiantuntijan rooli ja toisella avuttoman rooli. (Onnismaa et al 2004, 32.)

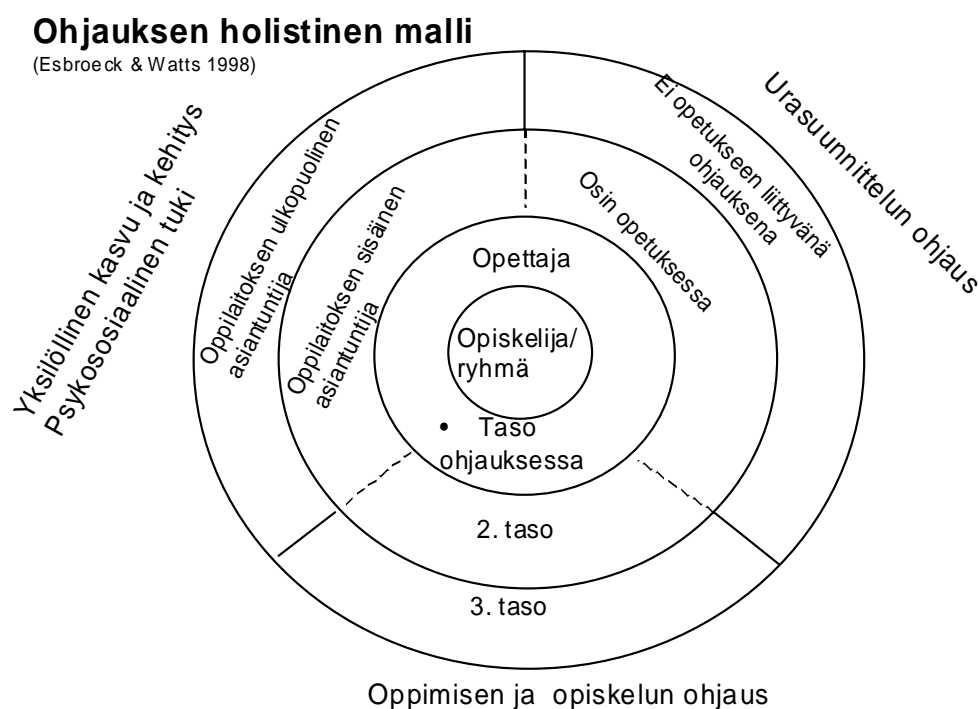
Empowerment – käsitteestä on sosiaalitieteessä käytetty suomenkielistä vastinetta valtaistuminen. Koulun toiminnassa ei enää kiinnitetä keskeisesti huomiota oppilasryhmään tai luokkaan vaan oppilaan empowermentiin, valtaistumiseen. (Vuorinen 2004, 79-80.) Empowerment tarkoittaa voiman antamista erityisesti niille oppilaille, joilla on epäedullisimmat edellytykset oppimiseen. Koulun tehtävänä on luoda sellaiset työskentelyolosuhteet jossa jokaisen oppilaan sisäinen voimantunne voisi kasvaa ja sitä voitaisiin myös käyttää. Keinona on oppilaiden rohkaiseminen, jotta he alkavat kokea aikaisempaa suurempaa voimaa itsessään. Empowerment ohjaustoiminnan yhteydessä tarkoittaa oppimisen ja elämän aktiivista kehittämistä yhdessä vanhempien ja opettajien kanssa. Vuorisen (2000,27.) mukaan tämä on 2000 – luvun koulun tehtävä. Uuden vuosituhatosen kansalaisyhteiskunta vaatii jäseniltään sellaisia ominaisuuksia tietojen ja taitojen muodossa, jotka vain koti ja koulu voivat yhteistyössä tuottaa.

Empowermentista on kysymys myös koulun kehityskeskustelussa, joka on uusi muoto kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Nykyisen perusopetuslain mukaan koulun järjestämisen tulee perustua siihen, että opetuksessa ollaan yhteistyössä kotien kanssa.

4 OPPILAANOHAJUKSEN HOLISTINEN MALLI

4.1 Ohjaus koko koulun tehtävänä

Lisääntynyt ohjauksen ja erilaisten tukimuotojen tarve on aiheuttanut sen, että ohjausta ja oppilashuoltotoimintaa on uudessa opetussuunnitelmassa käsitelty koko oppilaitoksen tehtävänä. Oppilaanohjauksen opetussuunnitelman perusteiden kirjoittamisen lähtökohtana on ollut kokonaisvaltainen, holistinen, ohjausmalli.



KUVIO 1. Holistinen ohjausmalli.

Mallin mukaan ohjausta toteutetaan koulussa toimivien asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä. Näin ollen rehtorilla, opettajilla ja oppilaanohjaajalla sekä muulla henkilöstöllä on oma vastuunsa ja roolinsa ohjaustehtävien hoitamisessa. Hyvin toimiva oppilaanohjaus parantaa opiskelutaitoja ja oppimistuloksia, selkeyttää oppilaiden ammatillista suuntautumista sekä tukee oppilaiden kasvua ja kehitystä ja hyvinvointia laajemminkin. Holistiseen ohjausmalliin kuuluu myös yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. (Kasurinen & Merimaa 2006, 44.)

Holistinen ohjausmalli on opiskelijakeskeinen. Mallin mukaan ohjauksen asiantuntijuus on porrastettu, koska opiskelijoiden ohjaustarpeet ovat eriasteisia. Mitä vaativampaa ohjausta opiskelija tarvitsee, sitä asiantuntevampaa ja pidemmälle erikoistuneempaa ohjaushenkilöstöä käytetään. (Lairio & Puukari 1999, 29.)

Holistisessa ohjausmallissa kasvun ja kehityksen tukeminen, uravalinnan ohjaus ja opiskelun ohjaus on integroitu. Opiskelija ja hänen sosiaalinen ryhmänsä muodostavat ohjaustoimintojen keskuksen. Vanhemmat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita

ohjauksessa. Opettajat ovat ensimmäinen ohjauksesta huolehtiva taso, joka lähettää erityisen tuen tarpeessa olevat oppilaat oppilaanohjaajalle. Aineenopettajat integroivat uravalinnanohjausta omaan opetukseensa ja antavat oppilaille tietoa oman alansa uravalinta- ja koulutusmahdollisuuksista. Opettajien tulee kiinnittää erityistä huomiota ennaltaehkäisyyn. (Lairio & Puukari 1999, 30.)

Oppilaanohjaajat toimivat toisella tasolla. He työskentelevät läheisessä yhteistyössä opettajien ja neuvonata- ja ohjauspalveluiden edustajien kanssa. Ohjaajat ovat vastuussa yksilöllisestä uravalinnanohjauksesta ja he toimivat tarpeen mukaan yhteistyössä erikoistuneiden ohjaus- ja tukipalveluiden asiantuntijoiden kanssa. (Lairio & Puukari 1999, 30.)

Oppilaitosten ulkopuoliset asiantuntijat työskentelevät yhteiskunnan ohjaus- ja tukipalveluorganisaatioissa. He muodostavat kolmannen tason ohjauksen holistisessa mallissa. Nämä toimijat työskentelevät erityistä ohjausalan asiantuntijuutta vaativien opiskelijoiden kanssa. (Lairio & Puukari 1999, 30.)

4.2 Ohjaus auttaa oppilasta ja koko koulua

Ohjauksen tarve koulussa on lisääntynyt koulujärjestelmässä tapahtuneiden muutosten vuoksi. 1980- ja 1990-luvuilla on koulutusjärjestelmän joustavuutta parannettu monella tasolla. Opetussuunnitelmissa on lisätty valinnaisuutta sekä perusopetuksessa että lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Kurssimuotoinen ja luokaton opetus sekä lukuvuoden jaksotus ovat vaikuttaneet opetusjärjestelyihin ja koulutyön organisoimiseen. Koulutukseen on tuotu uusia oppimisen muotoja ja –ympäristöjä verkko – opiskelun avulla sekä tuomalla työssäoppimisen yhdeksi osaksi ammatillista tutkintoa. Muutoksia on tapahtunut myös tutkintojen suorittamistavassa: ylioppilastutkinto on mahdollista suorittaa hajautettuna ja ammatillinen tutkinto voidaan suorittaa joko kokonaan tai osittain myös näyttötutkintona. Jatkokoulutusväylät ovat tasavertaistuneet, kun ammatilliset perustutkinnot tuottavat yleisen jatko – opintokelpoisuuden. Nämä joustavuutta lisäävät tekijät ovat lisänneet myös oppilaanohjauksen tarvetta ja kysyntää. (Numminen 2002.)

Tämän lisäksi koulutuksessa huomioidaan aikaisempaa enemmän oppilaan/opiskelijan yksilöllisyys. Perusopetuksessa on valinnaisaineita, ammatillisessa koulutuksessa on lisätty opiskelijan päätösvaltaa opintojen suunnittelussa. Lukio- ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien edellytetään toimivan yhteistyössä keskenään ja korkean asteen oppilaitosten kanssa ja tämäkin lisää yksilöllisiä valinnanmahdollisuuksia. Verkostoitumisen seurauksena myös oppilaanohjausta on suunniteltava laajemmin, alueellisessa oppilaitosverkossa. (Numminen 2002, 111-112.)

Koulutusrakenteiden avautuminen vaikuttaa myös oppilaanohjauksen asemaan opetussuunnitelmassa. Valinnaisuuden lisääntyessä oppilaanohjauksesta muodostuu opetussuunnitelman ydin. Tällöin ohjaus on käsitettävä laajemmaksi kokonaisuudeksi kuin mitä yksittäisen oppilaanohjaajan toimenkuva on. Oppilaitoksessa tarvitaan yhteistä näkemystä oppilaanohjauksen toimintatavoista, työnjaosta, resursseista ja hallinnosta. Ohjausta pitäisi olla tarjolla kaikille ja on myös varmistettava, että oppilaat ja oppilaitoksen koko henkilöstö tietävät, millaisia palveluja on tarjolla ja kuka on vastuussa mistäkin osa – alueesta. (Numminen 2002, 111-112.)

5 OHJAUKSEN TILA VEHMERSALMEN KOULUSSA

5.1 Kehittämishankkeen toteutus

Peruskoulun uuden opetussuunnitelman mukaan ohjaus kuuluu kaikille koulussa toimiville. Päävastuu ohjauksesta on oppilaanohjaajalla, mutta pyrkimyksenä on päästä tilanteeseen, jossa kaikki koulu yhteisössä toimivat ohjaavat oppilaita. Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena on Vehmersalmen yläkoulussa toimivien työntekijöiden ja toimijoiden ohjausajattelun kehittäminen.

Lokakuussa 2006 pyysin rehtoria varaamaan aamupalaverimme ajan minun käyttöni, jotta saisin esitellä tämän hankkeen. Kerroin koulumme opettajille uuden opetussuunnitelman mukanaan tuomasta velvoitteesta osallistua ohjaukseen ja kuinka toimiva ohjaus auttaa sekä oppilaita että opettajia jaksamaan paremmin työssään ja saavuttamaan asetetut tavoitteet. Lähtökohtana on, että koko koulun väki voisi toimia oppilaan opintojen tukena yhdessä vanhempien kanssa. Ohjaus on monelle opettajalle työhön kuuluva asia jo nyt, mutta on tärkeää tehdä ohjaustyö selkeästi omaksi osaksi koulun toimintaa ja sopia yhdessä mikä ohjauksen tehtäväalue kenellekin luontevasti kuuluu. Kerroin myös toteuttavani kyselyn ohjauksesta ja ohjauksen tehtävien jakamisesta 9. luokan oppilaille sekä yläkoululaisia opettaville opettajille

5.2 Oppilaanohjauksen kyselyn tulokset

Teetin koulumme 9. luokan oppilaille kyselyn (Liite 1) oppilaanohjauksesta Vehmersalmen koulussa helmikuussa 2007. Kyselylomakkeessa on sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kyselyllä halusin saada selville mitä asioita oppilaat pitävät ohjauksessa tärkeänä sekä sitä miten oppilaiden mielestä ohjauksen tehtävät tulisi jakaa koulun henkilöstön kesken. Näitä oppilaiden piti arvioida viisiportaisella asteikolla. Avoimilla kysymyksillä haettiin vastauksia oppilaitosvierailujen tarpeellisuuteen sekä opo – tuntien vierailijoiden hyödyllisyyteen. Oppilaat tekivät kyselyn opo – tunnilla. Kyselyyn vastasivat kaikki luokan 19 oppilasta, 15 tyttöä ja neljä poikaa.

5.2.1 Oppilaanohjauksen sisällöt oppilaiden arvioimana

Oppilaista 11 koki oppilaanohjauksen erittäin tarpeelliseksi, kuusi tarpeelliseksi ja kahden oppilaan mielestä se on melko tarpeellista. Sisällöistä tärkeimmäksi asiaksi oppilaat näkivät tiedon saaminen opiskeluvaihtoehdoista peruskoulun jälkeen sekä siihen liittyen neuvonnan ja ohjaamisen yhteishaussa. (taulukko 1)

TAULUKKO 1. Oppilaiden (n = 19) ilmoittamat syyt oppilaanohjauksen tarpeellisuudesta/tärkeystä.

| Syy / miksi tarpeellista/tärkeää | Mainintojen lkm |
|---|-----------------|
| Avun ja neuvojen saaminen yhteishakuun ja tietoa eri koulutusvaihtoehdoista | 12 |
| Hyödyllistä tietoa ja apua tulevaisuuden suunnitteluun | 4 |
| Tietoa ammasteista ja ammatinvalinnasta | 3 |
| Itsetuntemuksen lisääntyminen | 2 |
| Ohjauskeskustelut | 2 |
| Opiskelun merkityksen ymmärtäminen tulevaisuuden kannalta | 2 |

Oppilaat arvioivat kyselyssä oppilaanohjauksessa käsiteltävien asioiden tärkeyttä itselleen. Kaikkein tärkeimmäksi he laittoivat yhteishakuun valmistautumisen. (taulukko 2) Tulos saattaa johtua siitä, että juuri kyselyn tekemisen aikoihin alkoi olla yhteishakukortin palauttamisen aika. Oppilaille tärkeitä sisältöjä ovat myös oppiaineiden merkitys jatko – opintojen kannalta sekä ammatilliseen koulutukseen perehtyminen. Tästä 9. luokasta on hakeutumassa yli puolet ammatilliseen koulutukseen tai suorittamaan kaksoistutkintoa. Työelämän vaatimukset tänä päivänä ja eri ammatit ja niiden työtehtävät kiinnostavat myös nuoria. Vähiten nuoret halusivat käsiteltävän henkilökohtaisia ongelmia. Vastaus ei ole yllättävä. Nämä asiathan tulevat usein esille henkilökohtaisissa tapaamisissa eikä ole varmastikaan aina helppo puhua ongelmista ja asioista jotka vaikeuttavat koulunkäyntiä. Tosin ohjauskeskusteluja oppilaat pitivät tärkeänä osana ohjausta tämän kyselyn mukaan.

Tämän kyselyn tulokset oppilaanohjauksen sisältöjen tärkeydestä ovat hyvin yhteneväiset Ohjauksen tila 2002 raporttiin tehdyn kyselyn kanssa. Siinäkin kyselyssä oppilaat pitivät tärkeinä sisältöinä jatko – opintoihin liittyviä aihepiirejä sekä työelämää ja ammatteja koskevia asioita. (Numminen te al. 2002, 88.)

TAULUKKO 2. Oppilaiden (n = 19) käsitykset oppilaanohjauksen oppituntien sisältöjen tärkeydestä.

1 = tarpeeton, 2 = melko tarpeeton, 3 = melko tärkeä, 4 = tärkeä, 5 = erittäin tärkeä

| Väittäjä | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | ka |
|--|---|----|----|----|----|-----|
| 1. Opiskelun pelisäännöt 7.-9.lukilla | 2 | 2 | 11 | 3 | 1 | 2,9 |
| 2. Valinnaisaineisiin liittyvät kysymykset | 0 | 2 | 12 | 5 | 0 | 3,2 |
| 3. Oppiaineiden arvosteluperusteet | 0 | 3 | 10 | 5 | 1 | 3,2 |
| 4. Eri oppiaineiden merkitys jatko-opintojen kannalta | 0 | 0 | 4 | 10 | 5 | 4,1 |
| 5. Opinnot lukiossa ja niihin perehtyminen | 1 | 3 | 5 | 4 | 6 | 3,6 |
| 1. Opinnot ammatillisessa koulutuksessa ja Niihin perehtyminen | 0 | 1 | 3 | 9 | 6 | 4,1 |
| 7. Kaksoistutkinnon suorittaminen | 2 | 2 | 6 | 8 | 1 | 3,2 |
| 8. Jatko-opintomahdollisuudet lukion jälkeen | 1 | 1 | 7 | 5 | 5 | 3,6 |
| 9. Jatko-opintomahdollisuudet amm. Koulutuksen jälkeen | 0 | 1 | 9 | 3 | 6 | 3,7 |
| 10. Valmistautuminen yhteishakuun | 0 | 1 | 3 | 2 | 13 | 4,4 |
| 11. Opiskelumahdollisuudet ulkomailla | 1 | 2 | 9 | 6 | 1 | 3,2 |
| 12. Itsetuntemus | 0 | 0 | 11 | 5 | 3 | 3,6 |
| 13. Opiskelutaidot | 0 | 2 | 11 | 5 | 1 | 3,3 |
| 14. Opiskeluongelmat ja oppimisvaikeudet | 0 | 5 | 11 | 2 | 1 | 2,9 |
| 15. Henkilökohtaiset ongelmat | 1 | 10 | 7 | 1 | 0 | 2,4 |
| 16. Työelämän vaatimukset tänä päivänä | 0 | 1 | 1 | 15 | 2 | 3,9 |
| 17. Eri ammatit ja niiden työtehtävät | 0 | 1 | 2 | 12 | 4 | 4,0 |
| 18. Ohjauskeskustelut | 0 | 1 | 6 | 6 | 6 | 3,9 |

Työelämään tutustumisjaksoja (tet) 9. luokan oppilaista 10 piti erittäin tarpeellisena, kuusi koki ne tarpeelliseksi ja kolme oppilasta melko tarpeelliseksi. Oppilaiden piti myös perustella miksi työelämään tutustuminen on tarpeellinen osa oppilaanohjausta. Vastauksista voi mielestäni lukea, että oppilaat ovat sisäistäneet tet -jakson merkityksen todella hyvin. (taulukko3)

TAULUKKO 3. Oppilaiden (n = 19) kertomat syyt tet – jakson tarpeellisuudesta.

| Miksi tet on tarpeellinen | Mainintojen lkm |
|--|------------------------|
| Oppii tekemään oikeaa työtä | 6 |
| Mahdollisuus tutustua eri ammatteihin | 6 |
| Auttaa pohtimaan mikä ammatti itselle soveltuu | 6 |
| Oppii jotakin työpaikan hakemisesta | 2 |
| Vähentää pelkoa siirtyä työelämään | 2 |
| Mahdollisuus harjaannuttaa ihmissuhdetaitoja | 1 |

Lähes kaikki oppilaat pitivät tet – jakson pituutta sopivana, vain neljän oppilaan mielestä tet – jakso on liian lyhyt. Heistä pitempi jakso antaisi paremman kuvan työpaikasta ja juuri kun on päässyt työtahtiin mukaan viikko on jo ohi.

Avoimella kysymyksellä etsittiin oppilaanohjauksen tunneilla käsiteltyjä asioita, joita oppilaat voivat omasta mielestään soveltaa arkielämässä tai mistä he hyötyvät myöhemmässä elämässä. Eniten oppilaat arvelevat hyötyvänsä työpaikkahakemuksen tekemisestä, opintojen rahoituksen käsittelemisestä, opiskelutaitoharjoituksista sekä itsetuntemuksen lisääntymisestä harjoitusten avulla.

Jos oppilaat saisivat päättää oppilaanohjauksen tuntien sisällöstä se ei tämän kyselyn mukaan muuttuisi. He olivat ehkä liiankin hienovaraisia ja kohteliaita opolleen vastatessaan tähän kysymykseen.

Oppilaitoksiin tehtävät vierailut oppilaat kokivat erittäin tärkeinä, tarpeellisina ja hyödyllisinä. Koulumme 9. luokkalaiset tutustuvat joka vuosi Kuopiossa järjestettäviin BeStep – messuihin. Tällöin Savon Ammatti- ja aikuisopistolla on esittelyssä koko Pohjois – Savon koulutustarjonta. Messupäivinä Kuopion lukiot ja muut ammatilliset oppilaitokset järjestävät avoimien ovien - päivät. Oppilaat käyttävät puolet päivästä messuihin tutustumiseen ja lisäksi he tutustuvat valitsemaansa lukioon tai muuhun oppilaitoksessa. Tämän lisäksi oppilailla on muunakin ajankohtana mahdollisuus käyttää koulupäivä oppilaitosvierailuun. Vehmersalmen koulun 9. luokkalaiset joutuvat kaikki jatkamaan opiskelua toisella paikkakunnalla peruskoulun jälkeen. Tämänkin vuoksi tutustuminen tulevaan oppilaitokseen koetaan myös koulun puolelta tärkeänä asiana.

5.2.2 Oppilaiden mielipiteet ohjauksen tehtävien jakamisesta

Oppilaiden vastaukset ohjauksen tehtävien jakamisesta kuvastavat sitä tapaa, jolla ohjaus tällä hetkellä Vehmersalmen yläkoulussa hoidetaan. (taulukko 4) Yhteisvalinta ja työelämään tutustuminen kuuluvat oppilaiden mielestä kokonaan oppilaanohjaajalle ja 9. luokkalaisten jälkiseuranta lähes kokonaan. Näin tehtävienjako onkin nyt ja varmasti uudessakin ohjaussuunnitelmassa.

Opiskelutekniikan ja opiskelutaitojen kehittämisen oppilaat mieltävät myös enemmän oppilaanohjaajan kuin aineenopettajan tehtäväksi. Tämä tulos johtunee siitä, että koulussamme kaikki opettajat eivät vielä miellä ohjausta omaksi tehtäväkseen. Kuitenkin opiskelutaitojen ohjaus tapahtuisi luontevimmin kunkin oppiaineen

yhteydessä, jolloin aineenopettajat huolehtivat oman aineensa opiskelutaitojen opettamisesta. (Numminen et al. 2002, 81). Kuitenkin Opinto – ohjauksen tila raportissa vuonna 2002 oppilaat olivat sitä mieltä, että oppilaanohjaajan lisäksi muut opettajat eivät ole ohjanneet opiskelua kovinkaan paljon. Kaksi kolmasosaa (65%) oppilaista katsoi, että muut opettajat eivät ohjanneet opiskelua. Opiskelutaitojen ohjausta oppilaat pitivät melko heikkona, mutta he kokivat kuitenkin saaneensa ohjausta oppilaanohjaajalta selvästi paremmin kuin muilta opettajilta. (Numminen et al. 2002, 81.)

Luokanvalvojan tehtäviksi oppilaat laittaisivat nivelvaiheen ohjauksen, ryhmäytämisen 7. luokalla, yhteydenpidon koteihin ja poissaolojen seurannan. Koulun kehittäminen, kurinpidolliset toimenpiteet ja yläkoulun toimintakulttuurin esittely ovat rehtorin tehtäviä.

TAULUKKO 4. Oppilaiden (n = 19) mielipiteet ohjauksen tehtävien jakamisesta.

| 1 = rehtori, 2 = luokanvalvoja, 3 = opo, 4 = aineenopettaja, 5 = erityisopettaja | | | | | | |
|--|----|----|----|---|---|-----|
| Tehtävä | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | ka |
| 1. Nivelvaiheen ohjaus siirryttäessä 6. Yläkouluun | 3 | 14 | 2 | 0 | 0 | 1,9 |
| 2. Yläkoulun toimintakulttuurin esittely esim. järjestyssäännöt | 1 | 5 | 2 | 0 | 0 | 1,4 |
| 3. Ryhmäytyminen 7. Luokalla | 2 | 17 | 0 | 0 | 0 | 1,9 |
| 4. Opiskelutekniikka - ja taidot | 0 | 1 | 13 | 5 | 0 | 3,2 |
| 5. Tukiopetus | 0 | 0 | 0 | 1 | 7 | 4,4 |
| 6. Opintomenestyksen seuraaminen | 1 | 4 | 10 | 4 | 0 | 2,9 |
| 7. Kasvatus | 1 | 6 | 12 | 0 | 0 | 2,6 |
| 8. Oppimisvaikeudet - kartoitus ja huomioiminen | 1 | 2 | 3 | 3 | 1 | 4,0 |
| 9. Sopeutumisvaikeudet koulussa | 5 | 6 | 7 | 0 | 1 | 2,3 |
| 10. Yhteydenpito koteihin | 4 | 15 | 0 | 0 | 0 | 1,8 |
| 11. Poissaolojen seuranta | 2 | 15 | 0 | 2 | 0 | 2,1 |
| 12. Oppilaan henkilökohtaiset ongelmat | 1 | 5 | 12 | 0 | 0 | 2,6 |
| 13. Motivointi koulutyöhön | 1 | 4 | 10 | 4 | 0 | 2,9 |
| 14. Henkilökohtainen ohjaus | 0 | 2 | 10 | 2 | 5 | 3,5 |
| 15. Työrauhaongelmien selvittely | 5 | 5 | 2 | 6 | 1 | 2,6 |
| 16. Kurinpidolliset toimet | 1 | 1 | 1 | 1 | 1 | 1,5 |
| 17. Tet – toiminta | 0 | 0 | 1 | 0 | 0 | 3,0 |
| 18. Yhteishakuun liittyvät tehtävät | 0 | 0 | 1 | 0 | 0 | 3,0 |
| 19. 9. Luokkalaisten jälkiseuranta | 2 | 3 | 14 | 0 | 0 | 2,6 |
| 20. Koulun kehittämistyö | 17 | 0 | 2 | 0 | 0 | 1,2 |

5.2.3 Opettajien mielipiteet ohjauksen tehtävien jakamisesta

Opettajien kyselyyn (Liite 2) vastasi 11 opettajaa, neljä naista ja seitsemän miestä. Kaikki vastaajat opettavat yläkoulun oppilaita. Vehmersalmen koulun opettajat jakaisivat ohjauksen tehtävät aivan samalla tavalla kuin oppilaat. (taulukko 5) Rehtorin tehtäviksi erottuivat selvästi koulun kehittämistyö, kurinpidolliset toimenpiteet ja

toimintakulttuurin esittely. Luokanvalvojat huolehtivat opettajien esittämässä työnjaossa ryhmäytymisestä 7. luokalla, yhteydenpidosta koteihin ja poissaolojen seurannasta. Opettajien mielestä nivelvaiheen ohjaus olisi myös ensisijaisesti luokanvalvojalle kuuluva tehtävä. Oppilaanohjaajan tehtäviä ovat henkilökohtainen ohjaus, yhteishakuun liittyvät tehtävät, jälkiseuranta sekä opintomenestyksen seuraaminen yhdessä luokanvalvojan kanssa. Opiskelutekniikan ja - taitojen opettaminen mielletään enemmän omon tehtäväksi kuin aineenopettajalle kuuluvaksi. Tukiopetuksen antamisen kaikki kuitenkin mieltävät aineenopettajalle parhaiten soveltuvaksi.

Opettajien vastaukset poikkesivat oppilaiden vastauksista opintomenestyksen seuraamisen osalta. Oppilaat katsoivat sen kuuluvan opolle ja opettajat jakoivat vastuuta asiasta myös luokanvalvojalle. Oppilaat katsoivat kasvatuksen ja oppilaan henkilökohtaisten ongelmien käsittelyn sekä koulutyöhön motivoinnin kuuluvan opolle ja opettajien mielestä nämä tehtävät kuuluvat enemmän luokanvalvojalle ja motivointi aineenopettajalle. Nähdäkseni oppilaat vastasivat kyselyyn sen mukaan miten he kokevat asioiden tällä hetkellä olevan ja opettajat sillä perusteella miten tehtävänjako pitäisi olla.

TAULUKKO 5. Opettajien (n = 11) mielipiteet ohjauksen tehtävien jakamisesta.

1 = rehtori, 2 = luokanvalvoja, 3 = opo, 4 = aineenopettaja, 5 = erityisopettaja

| Tehtävä | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | ka |
|---|----|----|----|----|---|-----|
| 1. Nivelvaiheen ohjaus siirryttäessä 6. yläkouluun | 2 | 8 | 1 | 0 | 0 | 1,9 |
| 2. Yläkoulun toimintakulttuurin esittely esim. järjestyssäännöt | 9 | 1 | 1 | 0 | 0 | 1,3 |
| 3. Ryhmytyminen 7. luokalla | 1 | 8 | 2 | 0 | 0 | 2,1 |
| 4. Opiskelutekniikka – ja taidot | 0 | 0 | 7 | 3 | 1 | 3,5 |
| 5. Tukiopetus | 0 | 0 | 0 | 11 | 0 | 4,0 |
| 6. Opintomenestyksen seuraaminen | 0 | 5 | 4 | 2 | 0 | 2,7 |
| 7. Kasvatus | 0 | 8 | 0 | 3 | 0 | 2,5 |
| 8. Oppimisvaikeudet – kartoitus ja huomioiminen | 1 | 2 | 1 | 4 | 5 | 3,8 |
| 9. Sopeutumisvaikeudet koulussa | 2 | 3 | 3 | 0 | 3 | 2,9 |
| 10. Yhteydenpito koteihin | 0 | 10 | 1 | 0 | 0 | 2,1 |
| 11. Poissaolojen seuranta | 0 | 10 | 0 | 1 | 0 | 2,2 |
| 12. Oppilaan henkilökohtaiset ongelmat | 0 | 5 | 3 | 0 | 3 | 3,1 |
| 13. Motivointi koulutyöhön | 0 | 3 | 2 | 5 | 1 | 3,4 |
| 14. Henkilökohtainen ohjaus | 0 | 0 | 10 | 1 | 0 | 3,1 |
| 15. Työrauhaongelmien selvittely | 2 | 3 | 1 | 4 | 1 | 2,9 |
| 16. Kurinpidolliset toimet | 8 | 3 | 0 | 0 | 0 | 1,3 |
| 17. Tet – toiminta | 0 | 1 | 10 | 0 | 0 | 2,9 |
| 18. Yhteishakuun liittyvät tehtävät | 0 | 0 | 11 | 0 | 0 | 3,0 |
| 19. 9. Luokkalaisten jälkiseuranta | 1 | 0 | 10 | 0 | 0 | 2,8 |
| 20. Koulun kehittämistyö | 11 | 0 | 0 | 0 | 0 | 1,0 |

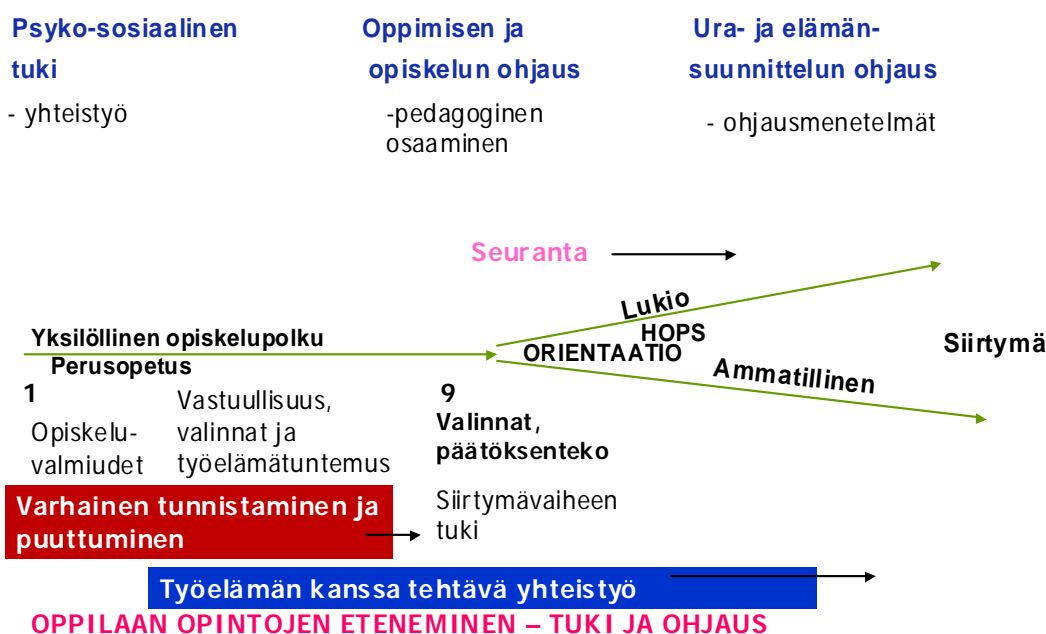
6. VEHMERSALMEN KOULUN OHJAUSSUUNNITELMA

6.1 Oppilaanohjaajan tehtävät

Ohjaajan tehtävät peruskoulussa pohjautuvat valtakunnallisiin, kuntakohtaisiin ja koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin. Perusopetuksen 7.-9. vuosiluokkien oppilaanohjaus on kokonaisuus, joka muodostuu luokkamuotoisesta ohjauksesta, yksilöllisiin kysymyksiin syventävästä henkilökohtaisesta ohjauksesta, sosiaaliseen vuorovaikutukseen perustuvasta pienryhmäohjauksesta ja työelämään tutustumisesta.

Ohjausprosessi

(Kasurinen 2003)



KUVIO 2. Ohjausprosessi peruskoulussa. (Kasurinen 2003)

Oppilaanohjauksen opetussuunnitelman perusteita laadittaessa on korostettu kolme näkökulmaa, jotka ovat olleet myös aikaisemmissa opetussuunnitelman perusteissa oppilaanohjauksen ydintehtäviä ja näiden näkökulmien mukaan ohjauksen kokonaisuus on jäsentynyt uudessakin opetussuunnitelmassa.

1. Ohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä.
2. Ohjauksen tehtävänä on edistää oppilaan opiskelutaitojen kehittymistä ja opintojen kulkua.
3. Ohjauksen tehtävänä on selkeyttää oppilaan ammatillista suuntautumista.

Oppilaanohjaajan työhön kuuluu oppilaiden ohjaus koulutyöhön, jatko-opintoihin, työelämään ja vapaa-aikaan. Oppilaanohjaaja auttaa oppilaita ainevalinnoissa ja mahdollisissa oppimisongelmissa. Ohjaus on yhteistoimintaa oppilaiden, opettajien, oppilashuollon henkilöstön ja vanhempien kanssa. Peruskoulun oppilaanohjaaja hoitaa

myös kontakteja työelämään järjestämällä tutustumiskäyntejä ja työelämään tutustumisjaksoja oppilaille. Oppilaanohjaajan pitää tuntea koulutusmahdollisuuksien lisäksi myös työelämää ja eri ammattien sisältöjä ja vaatimuksia. Oppilaanohjaajan työhön kuuluu erittäin paljon muuta oppituntien pitämisen lisäksi. Henkilökohtainen ohjaus, oppilaspalaverit, yhteydenpito yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilashuoltotyö ovat oleellinen osa työtä.

Vehmersalmen yläkoulussa oppilaanohjauksen luokkatunnit, kaksi vuosiviikkotuntia, jaetaan niin, että 7. ja 8. luokalla on molemmilla ½ vuosiviikkotuntia ja ne pidetään ensimmäisessä ja kolmannessa jaksossa, yhdeksännellä luokalla on yksi tunti viikossa oppilaanohjausta koko vuoden. Luokan ulkopuolisia tunteja ohjaajan tehtävien hoitamiseen on neljä tuntia viikossa. Henkilökohtaisia ohjauskeskusteluja on jokaisella oppilaalla vähintään kaksi lukuvuoden aikana. Tämän lisäksi oppilas voi halutessaan tulla keskustelemaan häntä askarruttavista asioista milloin hän tuntee siihen tarvetta. Työelämään tutustumista (tet) on 7. luokalla yksi päivä, 8. luokalla viisi päivää ja 9. luokalla 10 päivää jaettuna kahdelle viikolle.

Säännöllisesti toistuvat työtehtävät lukuvuoden aikana

- oppitunnit
- luokka- ja ryhmävaihdosten hoitaminen, valinnaisaineryhmien muodostaminen yhdessä rehtorin kanssa
- henkilökohtaiset ohjauskeskustelut
- ajankohtaisen tiedon hankinta oppilaitoksista oppilaiden hakutoiveiden mukaan
- yhteistyö toisen asteen oppilaitosten ja työvoimatoimiston kanssa
- tet – jaksojen järjestely
- vanhempainiltojen järjestely
- oppilashuoltotyö
- yhteydenpito huoltajiin ja huoltajapalaverit

Lukuvuoden työkierto

elokuu

- suunnittelutyö ennen koulun alkua rehtorin kanssa
- ryhmävaihdosten tekeminen
- kouluun tulleiden uusien oppilaiden vastaanotto ja opintojen tarkistukset
- 7. luokkalaisten ryhmäyttäminen ja uuteen kouluun tutustuttaminen
- koulutiedotteen päivitys
- mahdollista jälkiohjausta
- 7., 8. ja 9. luokkien oppitunnit

syys - lokakuu

- luokkien vanhempainillat
- 9. luokkalaisten ohjauskeskustelut
- tet – ohjeistus
- 7., 8. ja 9. luokkien oppitunnit
- yhteisvalintatiedot hakijarekisteriin

marras – joulukuu

- 9. luokkalaisten tutustumisvierailujen järjestäminen oppilaitoksiin
- BeStep – koulutusmessut Kuopiossa
- 9. luokkien toisen asteen koulutuksen esittely vierailijoinen

- koehaku
- 8. luokkalaisten ohjauskeskustelut
- 7. luokan tet – päivä
- 9. luokan oppitunnit
- lääninhallituksen yhteisvalintakoulutus

tammi – helmikuu

- 7. luokkien valinnaisaineiden esittely
- 7. luokkalaisten ohjauskeskustelut
- 9. luokkalaisten 1. tet
- ohjausta valintakokeita järjestäviin oppilaitoksiin hakeville, hakukorttien tarkistus
- joustavan haun tarpeen kartoitus
- 9. luokan vanhempainilta
- 7., 8. ja 9. luokkien oppitunnit

maaliskuu

- hakukorttien vastaanotto, tarkistus ja lähettäminen
- 7. luokkien valinnaisaineryhmien laatiminen
- 9. luokkalaisten ohjauskeskustelut
- 8. luokan ja 9. luokan 2. tet
- 7., 8. ja 9. luokkien oppitunnit
- yhteenveto yhteishausta

huhtikuu

- valintakokeisiin valmistautuminen
- 9. luokan tutustuminen työvoimatoimiston palveluihin
- 8. luokkalaisten ohjauskeskustelut
- 9. luokan oppitunnit

toukokuu

- luokkatunnit 6. luokkalaisille heidän omalla koululla
- 6. luokkalaisten vierailupäivä yläkoululla
- uusien 7. luokkien muodostaminen
- kevätinfo 9. luokalle

kesäkuu

- yhteisvalinnan tulosten selvittely ja ilman opiskelupaikkaa jääneiden jälkiohjaus

6.2 Ohjauksen tehtäväjako

Oppilaanohjauksen tulisi olla koko opettajakunnan toimintaa, jolla edistetään oppilaan tervettä kasvua ja kehitystä. Toiminta myötäilee nuoren koulunkäyntiä siten, että nuori kykenee lisääntyvässä määrin kantamaan vastuuta omasta koulunkäynnistään ja elämästään siirryttäessä kohti perusopetuksen päättövaihetta.

Vehmersalmen koulussa keskustelu ohjauksesta kaikille kuuluvana tehtävänä on vielä kehittymässä. Uskon kuitenkin, että seuraava tehtäväjako ei ole kovin kaukana

siitä todellisuudesta, minkä voimme saavuttaa. Monet tehtävistä ovat sellaisia, joita opettajat ovat hoitaneet tiedostamatta sen olevan ohjausta.

Rehtori

- vastuu ohjaukokonaisuudesta
- koulun kehittämistyö
- kurinpidolliset toimenpiteet
- johtaa, ohjaa ja valvoo koulun opetus- ja kasvatustyötä

Luokanvalvoja

- yhteydenpito koteihin
- kasvatukselliset keskustelut oppilaan kanssa
- oppilaan poissaolojen seuranta
- oppilaan opintomenestyksen seuranta
- oman luokan käytännön asioiden hoito
- koulun käyntiin liittyvä tiedotus
- ryhmäytymisen onnistumisen seuranta

Aineenopettaja

- oppiaineen opiskelu
- opiskelutaitojen ohjaaminen
- opintomenestyksen seuraaminen
- oman alansa ammatillisen suuntautumisen ohjaus
- tukiopetuksen antaminen
- oppimisvaikeuksien huomioiminen
- motivointi koulutyöhön oman aineen osalta

Erityisopettaja

- oppimisvaikeuksien sekä sopeutumisvaikeuksien kartoitus ja huomioiminen
- erityisopetusta tarvitsevien oppilaiden opetus ja ohjaus
- tukiopetuksen antaminen
- yhteydenpito koteihin
- aineenopettajien konsultointi oppilasasioissa
- osallistuminen luokkien muodostamiseen
- nivelvaiheen yhteistyö alakoulun ja yläkoulun kanssa

Oppilaanohjaaja

- luokka- ja pienryhmäohjaus
- henkilökohtaiset ohjauskeskustelut
- opintomenestyksen seuraaminen
- ohjaaminen jatko – opintoihin
- yhteistyö alakoulun ja toisen asteen oppilaitosten kanssa
- tet – toiminnan järjestäminen
- luokkien muodostaminen
- yhteishakuasioiden hoitaminen
- jälkiseuranta
- yhteydenpito koteihin
- osallistuminen oppilashuoltoryhmän kokouksiin

6.3 Nivelvaiheen ohjaus

Perusopetuksen nivelvaiheissa autetaan oppilasta oppilaanohjaajan ja opettajien yhteistyöllä siirtymään turvallisesti seuraavaan opiskeluvaiheeseen. Erityisesti kiinnitetään huomiota niiden oppilaiden tukemiseen, joilla on opiskeluun liittyviä vaikeuksia tai jotka ovat vaarassa jäädä jatkokoulutuksen tai työelämän ulkopuolelle. Tarvittaessa tukena toimivat erityisopettaja ja oppilashuoltoryhmä. Opinto – ohjauksen tila 2002 raportin mukaan yleiskuva oppilaanohjauksesta siirryttäessä kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle on sellainen, että siirtymiseen paneudutaan kouluilla hyvin ja käytetään useampia toimintamuotoja oppilaiden ja heidän vanhempiansa perehdyttämiseksi yläluokkien opiskeluun. (Numminen et al 2002, 272.)

6.3.1 Nivelvaiheen ohjaus alakoulusta yläkouluun

Suurimmat muutokset oppilaan kannalta 6. luokalta 7. luokalle siirryttäessä ovat luokanopettajan vaihtuminen aineenopettajiin, usein koulunvaihto ja uudet oppiaineet. Vehmersalmen koulu on yhtenäiskoulu ja tällä hetkellä ylä – ja alakoulu toimivat samassa pihapiirissä, mutta eri rakennuksissa. Yläkoulun peruskorjauksen jälkeen osa alakoulun luokista siirtyy yläkoulun rakennukseen. Fyysisessä ympäristössä tapahtuu siis verrattain vähän muutoksia siirryttäessä seitsemännelle luokalle. Meillä on myös opettajia, jotka opettavat molemmilla kouluasteilla. Esimerkiksi yläkoulun teknisentyön opettaja pitää tunteja alakoulun puolella ja luokanopettaja pitää yläkoulun tietotekniikan tunnit sekä osan liikuntatunneista. Siirtymävaiheeseen kuudennelta luokalta yläkouluun on koulussamme kiinnitetty varsin hyvin huomiota. Vehmersalmen koulussa nivelvaiheen ohjaus sujuu seuraavalla tavalla.

1. Toukokuun alussa oppilaanohjaaja pitää kuudennelle luokalle kaksi luokkatuntia heidän omassa luokassaan. Tuntien aikana käydään läpi yläkoulun oppiaineet ja opettajat ja kerrotaan tulevan luokanvalvojan nimi. Oppilaat saavat myös kirjoittaa nimettömänä lapulle jatkon lauseeseen:” Onko totta, että...” Tarkoituksena on, että oppilaat saavat ”tarkistaa” asiat, joita ovat kuulleet yläkoulussa opiskelusta. Näitä kysymyksiä saa tehdä niin monta kuin haluaa ja ne käsitellään yhdessä.
2. Kuudesluokkalaisten luovutuskokous pidetään luokkatuntien jälkeen. Luokanopettaja, erityisopettaja sekä alakoulun englannin opettaja kertoo oppilaan ja opetuksen kannalta tarvittavat asiat oppilaista.
3. Toukokuun loppupuolella järjestetään tutustumispäivä yläkoululla. Tällöin kuudennen luokan oppilaat ovat meillä neljä tuntia. Tuleva luokanvalvoja pitää uudelle luokalleen kaksi tuntia, yhden tunnin pitävät tukioppilaat ja yhden tunnin oppilaanohjaaja.
4. Elokuussa yhdeksännen luokan oppilaat järjestävät uusille seiskoille kastajaiset. Toisen viikon perjantain kaksi viimeistä tuntia koko koulu viettää yhdessä ja seitsemännen luokan oppilaille on suunniteltu erilaisia kilpailuja ja yhdessä tekemistä ryhmäytymisen edistämiseksi.
5. Syyskuussa järjestetään seitsemännen luokan leirikoulu. Leirikoulupaikkoina ovat olleet esim. Rautavaaran Metsäkartano ja Kuusamon Juuma. Leirikouluun on käytetty kolme – neljä työpäivää. Leirikoulun aikana kiinnitetään erityistä huomiota yhdessä tekemiseen ja tarkoituksena on luoda luokkaan mahdollisimman hyvä luokkahenki.

6.3.2 Nivelvaiheen ohjaus peruskoulusta toiselle asteelle

Oppilaan kannalta katsottuna siirtymävaihe perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen on yksi koulutusjärjestelmän tärkeimmistä valinnoista, koska siinä joudutaan pohtimaan ja ennakoimaan jo osittain myös jatko – opintomahdollisuuksia. Lukio on aina taannut avoimet väylät jatko – opintoihin. Ammatillinen koulutusväylä jatko – opintoihin on avautunut asteittain 1980 – luvulta alkaen, ja vuodesta 1999 lähtien se on tuottanut ammatillisen tutkinnon rinnalla myös yleisen jatko – opintokelpoisuuden. Väylien tasavertaisuutta on lisännyt myös mahdollisuus lukio – opintojen ja/tai ylioppilastutkinnon suorittamiseen ammatillisen tutkinnon rinnalla tai päinvastoin. (Numminen et al 2002, 92.)

Perusopetuksessa ohjaustoiminnassa siirtymistä toiselle asteelle tulisi valmistella tehokkaasti koko yläkoulun ajan. Oppilaiden valmiutta hankkia tietoa sekä mahdollisuuksia vierailta ja käydä tutustumisjaksoilla toisella asteella tulisi toteuttaa aiemmin kuin yhdeksännellä luokalla. Ohjauksessa painopiste tulisi olla yksilöllisten valmiuksien kehittämisessä eikä niinkään tiedon siirrossa ohjaajalta oppilaalle. (Kasurinen 2006, 52.)

Tänä päivänä nuoret oppivat yhä enemmän asioita koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Niille on tyypillistä kouluoppimisen sijaan, että ne liittyvät nuorten arkielämään, sosiaalisiin suhteisiin ja vaihtuviin toimintaympäristöihin. Tästä johtuen valmiiden ajatus- ja toimintamallien opettaminen saattaa muodostua uusien asioiden ja toimintatapojen omaksumista haittaavaksi tekijäksi. Nuori tarvitsee peruskoulun aikana opiskelun ja oppimisen ohjausta, joka auttaa häntä yhdistelemään asioita kokonaisuuksiksi ja muodostamaan tietojärjestelmän, jota myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä tarvitaan. Nuoren tulee olla muutakin kuin ohjauksen kohde. Hänen tulee antaa olla aktiivinen toimija, jonka sitoutumista opiskeluun, ohjaukseen ja päätöksentekoon tuetaan. Nuorelle, joka ei vielä ole selvillä omasta itsestään ja toiveistaan, valintatilanteet asettavat haasteita. Usein urapolku alkaa hahmottua vasta hyvin myöhäisessä vaiheessa. Valintoja tukevien ohjauspalvelujen painopistettä tulee siirtää koulun päättövaihetta selvästi varhaisempiin vaiheisiin. (Lerkanen & Virtanen 2005, 36.)

Yhteiskunnallinen murros ja koulutusjärjestelmien monimuotoistuminen asettavat uusia odotuksia erityisesti koulutus- ja urasuunnittelun ohjaukselle. Yksilöiden on tarpeen kehittää kykyään ohjata työuraansa sisäisten kriteereiden avulla ja kykyään löytää itsenäisesti tietoa työstä, talouden kehityssuunnista sekä tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen liittyvistä verkostoista. Muutos korostaa sisältäpäin ohjautumisen tärkeyttä koulutusta, ammatteja, uraa ja työelämää koskevassa ohjauksessa. Muutos edellyttää myös opinto-ohjaajien, ammatinvalinnanohjaajien ja muiden ohjaustyötä tekevien ajattelutavan uudistusta. Heidän on omaksuttava uusi, postmoderniin ympäristöön soveltuva toimintatapa. (Virtala 2005, 36.)

Nivelvaiheen ohjaus toiselle asteelle Vehmersalmen koulussa.

1. 8. luokalla käydään läpi koulutus- ja ammattialat ja oppilaat tekevät ammattiesittelyjä. Opo-tunneilla käy eri ammattien edustajia kertomaan työstään. Savon ammatti- ja aikuisopiston opo ja oppilaat käyvät kertomassa ammattiin opiskelusta.
2. Kevään opo-tunneilla mietitään 9. luokan valintoja ja lasketaan kuinka paljon pisteitä tulisi yhteisvalinnassa jos oppilas pyrkii ammatilliseen oppilaitokseen.

3. Hiihtoloman jälkeen 8. luokkalaisten ohjauskeskustelut, joihin kutsun myös vanhemmat mukaan. Keskustelussa käydään läpi oppilaan koulumenestys ja mahdollinen valintatoive yhdeksännen luokan keväällä jos se on jo mielessä. Jos näyttää siltä, että valintatoive ei olisi toteutumassa liian alhaisen keskiarvon takia, tehdään suunnitelma korotettavista numeroista ja mahdollisista tukitoimista. Tässä vaiheessa on myös tärkeää kysyä kodin odotukset ja toiveet koulun suuntaan.
4. Yhdeksännen luokan syksyllä ohjauskeskustelu. Erityisoppilailla ja joustavaa hakua käyttävillä oppilailla huoltaja mukana.
5. Opiskelijavierailuja ammatillisesta koulutuksesta ja lukiosta.
6. Marraskuussa NextStep-messut Kuopiossa. Esillä kaikki alueen toisen asteen koulutus. Tutustuminen ammatillisen koulutuksen linjoihin ja vierailut lukioihin.
7. Yhteishaun ohjaus.
8. Kesäkuussa jälkiseuranta. Yhteys oppilaisiin, jotka eivät ole saaneet koulutuspaikkaa.
9. Syyskuussa Kuopion alueen Koppari-hankkeen selvitys ovatko koulutuspaikan saaneet aloittaneet koulun ja vielä oppilaitoksen kirjoilla. Epäselvien tapausten tilanne selvitetään. Ilman koulutuspaikkaa oleviin nuoriin ollaan aktiivisesti yhteydessä.

6.4 Oppilashuoltotyö

Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää kouluyhteisön hyvinvointia. (Opetushallitus 2004, 22.)

Oppilashuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Oppilashuollon tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain. (Opetushallitus 2004, 22.)

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu kasvatuksen tukeminen. Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Yksittäistä oppilasta koskevien oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa tulee kuulla oppilasta ja huoltajaa. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, oppilaan ja hänen huoltajiensa kunnioittaminen sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevat säädökset. Oppilashuoltotyötä voidaan koordinoita ja kehittää moniammatillisessa oppilashuoltotyöryhmässä. (Opetushallitus 2004, 22.)

Oppilashuoltotyötä tekevät kaikki kouluyhteisön jäsenet yhdessä kotien kanssa. Herkkyys lasten ja nuorten ongelmien havaitsemiseen ja ymmärtämiseen koulussa on jokaisen koulun aikuisen tehtävä. Oppilashuolto on ensisijaisesti ennalta ehkäisevää, mutta myös oppimisvaikeuksien muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista. Opettajan tärkeimpiä haasteita on oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen ja tukitoimien aloittaminen, jotta oppimisvaikeuksien kielteinen vaikutus

oppilaan kehityksen kannalta voidaan ehkäistä. Tukiopetus tulisi aloittaa heti, kun oppimisvaikeus on havaittu. Perusopetuslain mukainen oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön tarkoittaa sitä, että opetukseen tarkoitettujen tilojen ja välineiden tulee olla turvallisia ja tämän lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että oppilaita suojellaan koulussa väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Psykososiaalinen oppilashuolto (koulupsykologi, koulukuraattori) pyrkii tukemaan oppilaan koulunkäyntiä ja kokonaiskehitystä sekä kartoittamaan ja ehkäisemään oppimisen esteitä. Kouluterveydenhuolto osana oppilashuoltoa on ennaltaehkäisevää ja pyrkii oppilaiden terveydentilan edistämiseen sekä mahdollisimman terveellisen kouluympäristön luomiseen. Lisäksi lastensuojelun sosiaalityö sekä muut lasten ja nuorten hyvinvointia tulevat palvelut ovat osa oppilashuoltoa.

6.4.1 Oppilashuoltotyö Vehmersalmen koulussa

Vehmersalmen koulussa vallitsee oppilaasta välittävä ilmapiiri. Koulun pienuus on vahvuus oppilashuoltotyössä. Opettajat tuntevat oppilaat ja vanhemmat hyvin ja tämä mahdollistaa varhaisen puuttumisen. Kodin ja koulun välinen yhteistyö on monipuolista ja mutkatonta. Fyysisen turvallisuuden perustana on yhdessä oppilaiden kanssa laaditut järjestyssäännöt.

Oppilashuoltotyön pohjana on oppilashuoltoryhmä, joka kokoontuu kerran kuukaudessa. Oppilashuoltoryhmän muodostavat:

- | |
|--|
| <ol style="list-style-type: none"> 1. rehtori <ul style="list-style-type: none"> - päätöksenteko ja vastuu koulun kehittämislinjauksista 2. erityisopettaja <ul style="list-style-type: none"> - koollekutsuja - asiantuntija oppimis- ja sopeutumisvaikeuksissa - yhteistyö muun opettajakunnan kanssa - yhteydenpito huoltajiin 3. koulukuraattori <ul style="list-style-type: none"> - henkisen ja sosiaalisen kasvun tukihenkilö - yhteistyö kodin ja ulkopuolisten palvelupisteiden kanssa 4. psykologi <ul style="list-style-type: none"> - edustaa psykologista asiantuntemusta, vastaa psykologisista selvittelyistä ja tutkimuksista - vanhemmuuden tukeminen kasvatuskysymyksissä 5. terveydenhoitaja <ul style="list-style-type: none"> - asiantuntija oppilaan terveyttä ja hyvinvointia koskevissa asioissa - yhteistyö vanhempien, koulun henkilökunnan, vanhempien ja ulkopuolisten palvelupisteiden kanssa 6. oppilaanohjaaja <ul style="list-style-type: none"> - asiantuntija opintojen ohjauksessa ja jatko-opintoihin ohjaamisessa, oppilaan koulumenestyksen kokonaisnäkemys - yhteistyö vanhempien, eri viranomaisten ja elinkeinoelämän kanssa |
|--|

Vakinaisten jäsenten lisäksi oppilashuoltoryhmän kokouksiin osallistuvat tarpeen mukaan opettaja, oppilas ja hänen huoltajansa sekä muita asiantuntijoita.

Koulukuraattori käy koulullamme tarvittaessa. Oppilaat voivat hakeutua hänen luokseen keskustelemaan omasta aloitteestaan tai opettajan suosituksesta. Kahden viikon välein koulullamme käy Kuopion kriisikeskuksesta kriisityöntekijä, jonka kanssa oppilaat voivat mennä yksin tai yhdessä kaverin kanssa juttelemaan mieltä painavista asioista.

Vehmersalmen koulussa on myös aktiivista tukioppilastoimintaa. Tukioppilaaksi haetaan 7. luokan keväällä. Oppilaat kirjoittavat hakemuskirjeen ja heidät haastatellaan. 8. ja 9. Luokalla olevat tukioppilaat valitsevat uudet yhdessä ohjaajansa kanssa. Tukioppilaat saavat koulutuksen tehtävänsä ja heillä on yhteisiä tapaamisia ympäristökuntien tukioppilaiden kanssa.

Tukioppilailta on omat kummioppilaat, he järjestävät syksyllä väriviikon ja pikkujoulut. Ystävänäpäivän toivekonsertti ja korttien jakaminen sekä lasten touhupäivä kuuluvat kevään ohjelmaan. Tukioppilaat osallistuvat koulukiusaamistapausten selvittelyyn, he ovat myönteisenä esimerkkinä kouluyhteisössä ja pyrkivät omalta osaltaan vaikuttaa kouluviihtyvyyden parantamiseen.

LÄHTEET

- Gladding, S. T. 1996. *Counseling. A comprehensive profession*. 3ed. Englewoods Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 1998. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Kasurinen, H. (toim.) 2004. *Ohjausta opintoihin ja elämään*. Helsinki: Opetushallitus
- Kasurinen, H. & Merimaa, E. 2006. Teoksessa Peltonen, H. (toim.) *Opiskelun tuki esi- ja perusopetuksessa. Virikkeitä ja toimintamalleja yleisen ja erityisen tuen järjestämiseksi*. Helsinki: Opetushallitus
- Kasurinen, H. 2006. Ohjaus opintopolun nivelvaiheissa. Teoksessa M. Karjalainen & H. Kasurinen (toim.) *Ohjauksen kulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, s. 41-62.
- Lairio, M., Puukari, S. (toim.) 1999. *Opinto-ohjaajan toimenkuva muuttuvassa yhteiskunnassa*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 1, s. 21-41.
- Puukari, S., Lairio, M., Nissilä, P. 2001. Ohjauksen tulevaisuuden näkymiä. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) *Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, s. 181-200.
- Lerikkanen J. & Virtanen R. 2005. Opinto-ohjaus elämän eri vaiheissa osallisuuden lisääjänä. Teoksessa J. Lerikkanen (toim.) *Opinto-ohjauksen tarkoitus*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja,
- Mikkola, A. 2003. Ohjausalan koulutushaasteet. Teoksessa M. Lairio, S. Puukari (toim.) *Ohjauksen uudet orientaatiot*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 30-40.
- Lairio, M., Puukari, S. (toim.) 2003. *Ohjauksen uudet orientaatiot*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Numminen U., Jankko T., Lyra-Katz A., Nyholm N., Siniharju M., Svedlin R. 2002. *Opinto – ohjauksen tila 2002*. Helsinki: Opetushallitus
- Numminen, U. 2002. Opinto-ohjaus – vastaus opiskelijan ja koulutusjärjestelmän ongelmiin? Teoksessa R. Vuorinen, & H. Kasurinen (toim.) *Ohjaus Suomessa*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuskeskus, s. 105-113.
- Onnismaa, J. , Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2004. *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Ohjaustyön välineet*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Peavy, V. 1999. *Sosiodynaaminen ohjaus*. Helsinki: Psykologien kustannus.
- Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus.
- Peavy, V. 2006. *Sosiodynaamisen ohjauksen opas*. Helsinki: Psykologien kustannus.
- Pirttiniemi, J. 2004. Ohjausta koulutukseen vai elämään. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Ohjaustyön välineet*. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 50-61.
- Virtala, M. 2005. Lukion vai ammattikoulun kautta? Peruskoulun päättävien nuorten koulutusväylävalintojen perusteluja ja valintoihin liittyviä tulevaisuusorientaatioita. *Kuhankosken erityisammattikoulun julkaisu 2/2005*.
- Vuorinen, R. & Sampson, J. P. 2000. Ohjaus opintojen suunnittelun ja arvioinnin tukena – strategisia kysymyksiä. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät*. Jyväskylä: PS – kustannus, s. 46-69.

Vuorinen, J. 2004. Opinto-ohjaus – ohjausta koulunuorison keskuudessa. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Jyväskylä: PS – kustannus, s. 70-88.

LIITTEET

Liite 1

KYSYMYKSIÄ 9. LUOKAN OPPILAILLE OPPILAANOHJAUKSESTA

Seuraavassa on joukko kysymyksiä ja väittämiä koskien oppilaanohjausta Vehmersalmen koulussa.

Vastaa kysymyksiin / väittämiin ympäröimällä mieleisesi vaihtoehto tai kirjoita vastauksesi annetulle viivalle.

1. Sukupuoli 1 tyttö 2 poika

2. Mielestäni oppilaanohjaus on

1 erittäin tarpeellista

2 tarpeellista

3 melko tarpeellista

4 melko tarpeetonta

5 erittäin tarpeetonta

Miksi?

3. Kuinka tärkeänä pidät seuraavia oppilaanohjauksen sisältöjä?

(1 = tarpeeton, 2 = melko tarpeeton, 3 = melko tärkeä, 4 = tärkeä, 5 = erittäin tärkeä)

| | | | | | |
|--|---|---|---|---|---|
| 1 opiskelun pelisäännöt 7.-9. luokilla | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--|---|---|---|---|---|

| | | | | | |
|--|---|---|---|---|---|
| 2 valinnaisaineisin liittyvät kysymykset | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--|---|---|---|---|---|

| | | | | | |
|-----------------------------------|---|---|---|---|---|
| 3 oppiaineiden arvosteluperusteet | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|-----------------------------------|---|---|---|---|---|

| | | | | | |
|--|---|---|---|---|---|
| 4 eri oppiaineiden merkitys jatko – opintojen kannalta | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--|---|---|---|---|---|

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 5 opinnot lukiossa ja niihin perehtyminen | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|---|

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 6 opinnot ammatillisessa koulutuksessa ja niihin perehtyminen | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 7 kaksoistutkinnon suorittaminen (lukio + amm.opinnot) | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 8 jatko-opintomahdollisuudet lukion jälkeen | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 9 jatko-opintomahdollisuudet amm.koulutuksen jälkeen | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 10 valmistautuminen yhteishakuun | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 11 opiskelumahdollisuudet ulkomailla | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 12 itsetuntemus | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 13 opiskelutaidot | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 14 opiskeluongelmat tai oppimisvaikeudet | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 15 henkilökohtaiset ongelmat | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 16 työelämän vaatimukset tänä päivänä | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 17 eri ammatit ja niiden työtehtävät | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 18 ohjauskeskustelut | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

4. Mielestäni tet – jaksot ovat

- 1 erittäin tarpeellisia
- 2 tarpeellisia
- 3 melko tarpeellisia
- 4 melko tarpeettomia
- 5 täysin tarpeettomia

Miksi?

5. Mielestäni tet- jakson / jaksujen pituus on

- 1 liian pitkä
- 2 sopiva
- 3 liian lyhyt

Miksi?

6. Mainitse oppilaanohjauksessa käsiteltyjä asioita, joita voit soveltaa / joista on apua arkielämässä.

7. Jos saisit päättää, millaisia asioita oppilaanohjaustunneilla käsitellään, mitä ne olisivat.

8. Mitä mieltä olet muihin oppilaitoksiin tehtävistä vierailukäynneistä?

9. Mitä mieltä olet koulussamme vierailleiden muiden oppilaitosten opojen pitämistä ohjaustunneista.

10. Mitä mieltä olet oppilasvierailuista ja siitä, että opiskelijat kertovat omasta opiskelustaan?

11. Kenen sinun mielestäsi pitäisi **ensisijaisesti** hoitaa seuraavat ohjaukseen kuuluvat tehtävät.

1 = rehtori, 2 = luokanvalvoja, 3 = opo, 4 = aineenopettaja, 5 = erityisopettaja

| | | | | | | |
|---|--|---|---|---|---|---|
| 1 | nivelvaiheen ohjaus siirryttäessä 6. luokalta yläkouluun | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2 | yläkoulun toimintakulttuurin esittely mm. järjestyssäännöt | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 3 | ryhmytyminen 7. luokalla | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 4 | opiskelutekniikka – ja taidot | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 5 | tukiopetus | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

| | | | | | | |
|----|--|---|---|---|---|---|
| 6 | opintomenestyksen seuraaminen | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 7 | kasvatus | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 8 | oppimisvaikeudet – kartoitus ja huomioiminen | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 9 | sopeutumisvaikeudet koulussa | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 10 | yhteydenpito koteihin | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 11 | poissaolojen seuranta | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 12 | oppilaan henkilökohtaiset ongelmat | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 13 | motivointi koulutyöhön | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 14 | henkilökohtainen ohjaus | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 15 | työrauhaongelmien selvittely | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 16 | kurinpidolliset toimenpiteet | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 17 | tet – toiminta | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 18 | yhteishakuun liittyvät tehtävät | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 19 | 9. luokkalaisten jälkiseuranta | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 20 | koulun kehittämistyö | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |

Liite 2

KYSYELY VEHMERSALMEN KOULUN OPETTAJILLE OHJAUKSEN JÄRJESTÄMISESTÄ

Vastaa kysymyksiin / väittämiin ympäröimällä mieleisesi vaihtoehto.

1. Sukupuoli 1 nainen 2 mies

2. Kenen sinun mielestäsi pitäisi **ensisijaisesti** hoitaa seuraavat ohjaukseen kuuluvat tehtävät.

1 = rehtori, 2 = luokanvalvoja, 3 = opo, 4 = aineenopettaja, 5 = erityisopettaja

| | | | | | | |
|----|--|---|---|---|---|---|
| 1 | nivelvaiheen ohjaus siirryttäessä 6. luokalta yläkouluun | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 2 | yläkoulun toimintakulttuurin esittely mm. järjestyssäännöt | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 3 | ryhmytyminen 7. luokalla | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 4 | opiskelutekniikka – ja taidot | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 5 | tukiopetus | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 6 | opintomenestyksen seuraaminen | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 7 | kasvatus | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 8 | oppimisvaikeudet – kartoitus ja huomioiminen | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 9 | sopeutumisvaikeudet koulussa | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 10 | yhteydenpito koteihin | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 11 | poissaolojen seuranta | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 12 | oppilaan henkilökohtaiset ongelmat | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 13 | motivointi koulutyöhön | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 14 | henkilökohtainen ohjaus | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 15 | työrauhaongelmien selvittely | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 16 | kurinpidolliset toimenpiteet | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 17 | tet – toiminta | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 18 | yhteishakuun liittyvät tehtävät | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 19 | 9. luokkalaisten jälkiseuranta | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
| 20 | koulun kehittämistyö | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |